

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

«Forebyggende arbeid mot mobbing»

«Preventive work against bullying»

Kandidatnummer: 294, 361 og 398

Barnehagelærer

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Randi Moe

Innleveringsdato: 31.05.2021

Antall ord: 13906

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract: «How can kindergarten teachers work to prevent bullying?»

The purpose of this thesis is to study how kindergarten teachers can prevent bullying in kindergartens, through cooperation with the staff and the parents, and through the relationships between the children.

“Does bullying actually happen in kindergartens?” is a question that has been much discussed. The new law about bullying, from January of 2021, has really put the topic on the agenda. The purpose of the law is to have a clear framework that shows zero tolerance for bullying and a duty to act.

In this study we interviewed three kindergarten teachers. The results showed that the kindergarten teachers emphasize the importance of present adults in the everyday life of the kindergarten. It is the kindergarten teacher’s responsibility to protect the children, and it is obvious that the adults must be close to the children’s interaction. The study shows that present adults are deciding factors to discover and prevent precarious environments. They also emphasize the importance of the organizational factors, like determining the size of a group of children, adjustment of the play environment and routine of the day. To prevent bullying the kindergarten teachers must be aware of their manners and their general way of being in the kindergarten with the children, co-workers, and parents.

The study shows that cooperation with the parents must be mutual to prevent bullying. The results shows also that the kindergarten teachers believe that children should experience the difficult parts of social interactions, but they are aware that it is their job to help the children to handle the difficult feelings to get more robust. Overprotective kindergarten teachers can interfere the children’s opportunity to learn to handle the hard of situation in social life. They must learn to stand up for them self and deal with conflicts.

Forord

Tre fantastiske år på høgsolen nærmer seg slutten. Dagen vi startet på Campus var både skremmende og spennende. På den dagen hadde ingen av oss trodd at vi kom til å trives så godt, og til slutt stå igjen med venner for livet.

All kunnskap vi har tilegnet oss har vært nyttig. Vi har blitt tryggere på oss selv gjennom årene, og gjennom kompetansen vi har fått tilegnet oss gjennom høgsolen kan brukes like mye i den vanlige hverdagen som i jobb.

Det er mange som skal ha en takk for at vi nå kan levere vår bacheloroppgave. Først og fremst må vi takke informantene våre som stilte opp på intervju med godt humør både digitalt og fysisk tross deres travle hverdag som barnehagelærere. Vi takker for tilliten og for at dere ønsket å dele deres erfaringer og kunnskaper med oss. Uten dere ville bacheloroppgaven aldri eksistert.

Vi vil også rette en stor takk til våre tre medstudenter i kollokviegruppen som ble dannet høsten i første klasse. Deres strukturerte og beinharde regime har gitt gode resultater. Det har vært frustrasjon, tårer (på både godt og vondt), lettelse og latter. Dere vet hvem dere er, og vi er så glade for at vi fikk bli kjent med nettopp dere.

Tusen takk til veileder Randi Moe som dag og natt har stilt opp med relevant litteratur og kommet med konstruktive tilbakemeldinger. Ditt smittende humør har gitt oss motivasjon til å fortsette arbeidet, selv når det har gått litt tregt.

Vi vil også takke familie og venner som har taklet maset om bacheloroppgaven. Vi kan tenke oss at det har vært slitsomt å høre om det støtt og stadig, men den har tatt mye tid av vår hverdag det siste halve året. Takk for tålmodigheten.

Det har vært spennende å skrive bacheloroppgaven, men vi er nå glade for å endelig levere inn. Det har vært en lang prosess, men det har gitt mersmak for videreutdanning og yrkeslivet.

Mai 2021

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	6
1.1 Begrunnelse for valg av tema	6
1.2 Problemstilling	6
1.3 Oppgavens oppbygning	7
2.0 Lover og forskrifter	8
2.1 FNs barnekonvensjon	8
2.2.1 Lov om barnehager.....	8
2.2.2 Den nye mobbeloven	9
2.3 Rammeplan for barnehagen	9
3.0 Mobbing	12
3.1 Første og andre paradigme	12
4.0 Forskning	14
4.1 “Hele barnet, hele løpet”	14
4.2 Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt.....	15
5.0 FOREBYGGING	16
5.1 Samspill mellom voksen og barn	16
5.2 Voksnes ansvar for barns samspill i barnehagen	18
5.3 Foreldresamarbeid	19
5.4 Personalsamarbeid.....	20
5.5 Relasjonskompetanse.....	23
6.0 Metode	27
6.1 Valg av metode	27
6.2 Utvalg.....	28
6.3 Gjennomføring.....	28
6.4 Etikk.....	30
6.5 Analyse	31
6.6 Validitet og reliabilitet.....	32
7.0 Funn og drøfting	34
7.1 Tilstedeværende og nærværende voksne.....	34
7.1.1 Presentasjon av funn	34
7.1.2 Drøfting av funn.....	35
7.2 Fysiske miljøet og lekemiljø	36
7.2.1 Presentasjon av funn	36
7.2.2 Drøfting av funn.....	37
7.3 “Tøffe nok til å tåle skolegården”	38
7.3.1 Presentasjon av funn	38
7.3.2 Drøfting av funn.....	39

7.4 Foreldresamarbeid	40
7.4.1 Presentasjon av funn	40
7.4.2 Drøfting av funn.....	41
7.5 Personalsamarbeid	42
7.5.1 Presentasjon av funn	42
7.5.2 Drøfting av funn.....	43
8.0 Avsluttende refleksjoner	45
Litteraturliste	47
Vedlegg	50
<i>Vedlegg 1: Samtykkeskjema</i>	50
<i>Vedlegg 2: Intervjuguide med hjelpespørsmål</i>	53
<i>Vedlegg 3 Intervjuguide uten hjelpespørsmål</i>	55
<i>Vedlegg 4 Analyse av data</i>	56
<i>Vedlegg 5 Godkjenning av NSD</i>	57

1.0 Innledning

Vi vil nå begrunne hvorfor vi har valgt dette temaet, og vise til problemstillingen vår. Vi vil også vise til oppgavens oppbygning.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Vi har valgt å ta for oss mobbing i barnehagen i vår bacheloroppgave. Dette er i stor grad grunnet den nye lovgivningen i Barnehageloven angående det psykososiale miljøet i barnehagen. Vi har gjennom studieløpet observert i praksis at mobbing blir tatt på alvor og vi ser stadig nye saker om hvordan barn blir mobbet i barnehagen og skolen. Mobbing er et begrep som det tidligere har vært varsomhet rundt å bruke i barnehagen, men med den nye lovgivningen har begrepet for alvor satt seg inn i den virksomheten i likhet med skolen. Dette viser til at mobbing hender også i barnehagen. Mobbing er et sårbart tema, men det er mest sårbart for dem som står i det. Vi ønsker gjennom denne bacheloroppgaven å lære mer om dette temaet og hvordan vi som fremtidige barnehagelærere kan forebygge dette.

1.2 Problemstilling

Vi mener at barnas opplevelser i barnehagen er noe de vil ta med seg resten av livet. Dette viser viktigheten av å forhindre at mobbing skjer. I denne oppgaven har vi valgt å fokusere på forebygging av mobbing. Lund og Helgeland (2020, s. 20) skriver at en av hovedfaktorene for å forebygge mobbing er samarbeidskompetanse på alle nivåer. Det innebærer barn, foreldre, medarbeidere og eksterne instanser. På bakgrunn av dette har valgt problemstillingen:

“Hvordan kan barnehagelærere arbeide for å forebygge mobbing i barnehagen?”

Problemstillingen ser nærmere på hva barnehagelærerne vektlegger i arbeidet for å forebygge mobbing. Vi har vektlagt forebygging gjennom relasjoner mellom barna, personalsamarbeid og foreldresamarbeid, men også organisatoriske faktorer som barnehagelærerne kan tilpasse.

Forebygging forstås som å komme i forkant av en negativ handling og forhindre en potensiell utvikling (Groven & Rostad, 2017, referert i Bratterud & Emilsen, 2020, s. 105). Dette kan være gjennom tiltak for å fremme vennskap eller andre praktiserende fokusområder som forhindrer mobbing.

Vi har valgt å ta utgangspunkt i definisjonen som blir brukt i forskningsprosjektet “Hele barnet, hele løpet: mobbing i barnehagen”:

“Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet» (Lund, et al., 2015, s. 45).

Vi velger denne definisjonen ettersom det å høre til fellesskapet er en vesentlig del av å være en deltaker i barnehagehverdagen. Å ikke bli sett som en likeverdig og betydningsfull deltaker i barnefellesskapet kan ha negativ innvirkning for barnas barnehagehverdag.

1.3 Oppgavens oppbygning

I en oppgave som har søkelys på forebygging av mobbing kan det være mange tema og perspektiver som kan fokuseres på. Med det er nødvendig å gjøre noen avgrensninger. I denne oppgaven starter vi med å presentere sentrale lover og forskrifter knyttet til mobbing og psykososialt miljø. Deretter vil vi presentere ulike forståelser av mobbebegrepet. Vi vil så presentere to forskningsartikler om mobbing; Hele barnet – hele løpet” og “Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt”. Videre vil vi presentere ulike teoretiske forankringer knyttet til forebygging av mobbing gjennom samspill barn-voksen, barns samspill i barnehagen, foreldresamarbeid, personalsamarbeid og relasjonskompetanse. Vi vil så skrive om metode og metodevalg. Etter metode og metodevalg presenterer vi funnene og drøfter dem opp mot vår problemstilling. Til slutt vil vi komme med avsluttende refleksjoner om hvordan barnehagelærere kan arbeide for å forebygge mobbing i barnehagen.

2.0 Lover og forskrifter

Vi vil nå ta for oss FNs barnekonvensjon, lov om barnehager og rammeplanen for barnehagen som regulerer lover og forskrifter knyttet opp mot temaet mobbing. Vi vil også se nærmere på den nye mobbeloven i barnehageloven.

2.1 FNs barnekonvensjon

FNs barnekonvensjon blir kalt for barnas egen grunnlov. Den er grunnleggende for utarbeidelsen av barnehageloven og rammeplanen. I barnehagen er vi lovpålagt å følge de rettslige rammene som er satt. Et av flere punkter som gjentar seg i disse rettslige lovene og forskriftene er prinsippet om barnets beste. Gjennom FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1 kommer det frem slik:

“Ved alle anledninger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.” (Barnekonvensjonen, 1989, artikkel 3).

I arbeidet med forebygging av mobbing i barnehagen, skal man alltid ta hensyn til hva som er til barnets beste. Barnets subjektive opplevelse er avgjørende når vi skal vurdere hva som er det beste for barnet (Lund & Helgeland, 2020, s. 119). Det blir også lovhjemlet i artikkel 12 gjennom at barn har rett til å bli hørt og å medvirke (Barnekonvensjonen, 1989). Gjennom dette har de rett på å bli hørt i samsvar med barnets alder og modenhet. I denne sammenhengen handler det om at deres subjektive oppfattelse av hendelser og følelser skal bli tatt på alvor.

2.2.1 Lov om barnehager

Som tidligere nevnt er barnets beste og barns rett til å bli hørt tydeliggjort i lover og forskrifter. Dette gjelder også i barnehageloven § 3 (2005). Her poengteres det at barns synspunkter skal ha en medvirkning knyttet til deres alder og modenhet. Det som er grunnleggende i alle situasjoner og handlinger er synet om barnets beste.

I barnehagelovens (2005) § 2 andre avsnitt under barnehagens innhold tydeliggjøres det at barnehagen skal være en plass hvor barna får delta blant annet i meningsfylte opplevelser og lek. Dersom barn ikke opplever å høre til fellesskapet vil barnehagen ikke innfri denne lovhjemmelen. I samme paragraf avsnitt seks (Barnehageloven, 2005, § 2) vises det til at

barnehagen skal ha en forebyggende funksjon og utjevne sosiale ujevnheter. Dersom barnehagen tillater eksempelvis ujevnt maktforhold i lekekulturen og ikke støtter barnet med lavere status, vil barnehagen ikke innfri samfunnsmandatet som er gitt.

Et annet viktig hensyn i lov om barnehager er formålsparagrafen som tilsier at barnehagen skal “i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling” (barnehageloven, 2005, § 1). Det tilsier at vi skal arbeide for et tett og godt samarbeid med foreldre i barnehagen. Det er med det viktig å skape gode rutiner og kommunikasjonsformer for å skape et best mulig samarbeid. Dette kommer vi tilbake til senere i oppgaven.

I desember 2020 kom det en pressemelding om oppdatering i lovregelverket i barnehageloven. Dette var kapittel 8 «Psykososialt barnehagemiljø». Denne hadde som mål å håndheve spesifikke endringer i virksomheten. Vi kaller den for “den nye mobbeloven”.

2.2.2 Den nye mobbeloven

Den nye loven har som mål å gjøre barnehagen til et tryggere sted å være for barna. Det forutsetter at barnehagelærerne arbeider aktivt mot forebygging av mobbing, utestengelse og andre typer krenkelser som barn kan møte. Det gjelder uavhengig av stilling.

Nulltoleranse og forebyggende arbeid § 41 tilsier at barnehagen skal ha nulltoleranse for mobbing og krenkende atferd (Barnehageloven, 2005, § 41). Ved nulltoleranse menes det at det skal gripes inn når et barn utsettes for krenkelser (Barnehageloven, 2005, § 41). § 41 andre ledd (Barnehageloven, 2005, § 41) sier at barnehagen skal arbeide for å skape et godt barnehagemiljø.

De tre hovedpunktene i den nye mobbeloven er at man skal jobbe systematisk for å forebygge gjennom nevnte nulltoleransen, aktivitetsplikt og interne kontroller. Aktivitetsplikten innebærer at alle som arbeider i barnehagen, uavhengig av stilling, skal melde fra til styrer når de har mistanke om at et barn mistrives i barnehagen (Barnehageloven, 2005, § 42).

Psykososialt barnehagemiljø § 43 viser til at den samme aktivitetsplikten gjelder dersom man mistenker at en ansatt krenker et barn (Barnehageloven, 2005, § 43).

2.3 Rammeplan for barnehagen

Rammeplan for barnehagen er en forskrift til barnehageloven, og benyttes av barnehagene som tar for seg deres fastsatte overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og

oppgaver, inkludert barnehagens fagområder. Den blir fortløpende oppdatert med årene som går, da den samsvarer med barnekonvensjonen og Norges lovverk.

I rammeplanens verdigrunnlag blir det under tema livsmestring og helse vist til at barnehagen skal være et trygt sted med utfordringer hvor barna kan prøve ut blant annet samspill og vennskap. Barnehagen skal forebygge mobbing og krenkelser, som de må håndtere ved å stanse og følge opp barnet det gjelder (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Det står “barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11), men det understrekes at barna skal få støtte når de møter motgang, for eksempel når de har vansker med å komme inn i lek. Barnehagen skal være en plass hvor barn utvikler empati og blir kjent med sine egne følelser.

I rammeplanens verdigrunnlag under demokrati, vektlegges det at barnehagen er en arena hvor barna får forberede seg til å delta i samfunnet og bidra til et godt liv (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Videre står det at barnehagen skal fremme et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8). Å la barns stemmer bli hørt krever at man har et barnesyn som ser på barn som subjekt som innebærer at de er aktive deltagere i eget liv (Lund & Helgeland, 2018, s. 17).

Gjennom samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet er barnehagene pålagt å opprette et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. Under rammeplanens kapittel “samarbeid mellom hjem og barnehage” står det at foreldreråd og samarbeidsutvalg skal gi foreldrene rett til å medvirke med deres felles interesser (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Dette er et tiltak som skal bidra til et bedre samarbeid mellom hjem og barnehage slik at foreldrenes synspunkter blir ivaretatt. Rammeplanen understreker at barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldre. Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene til hvert enkelt barn legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle «observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Videre står det at samarbeidet skal sikre foreldrenes medvirkning av den individuelle tilretteleggingen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29).

Disse punktene i rammeplanen viser til at det er et stort fokus på at barnehagen skal være et trygt miljø for barna, og at barna skal få erfare ulike sider med samspillet. Det skal for eksempel under konflikter, være personalets rolle å støtte barna slik at de mestrer barnehagehverdagen i medgang og motgang. Dette bør gjøres i nært samarbeid med hjemmet.

3.0 Mobbing

Mobbing er et begrep som går inn i hovedessensen i oppgaven vår. Det er et viktig utgangspunkt å se på tidligere og nyere perspektiv på mobbing ettersom mobbebegrepet har fått endret betydning opp gjennom årene.

3.1 Første og andre paradigme

Lund og Helgeland (2020, s. 15-20) deler mobbebegrepet i første og andre paradigme. Det første paradigmet viser til individorientert tilnærming til mobbing, mens det andre paradigmet har en gruppeorientert tilnærming til mobbing (Helgesen, 2015, referert i Ohm, 2020, s. 174). De første studiene av mobbing ble gjennomført på 1970-tallet av psykologen Dan Olweus. I det første paradigmet er nevnte Olweus og professor i spesialpedagogikk Erling Roland sentrale. Olweus (1997) referert i Lund og Helgeland (2020, s.15) beskriver fenomenet mobbing slik: "En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer". Med dette viser Olweus til at det må skje over tid, flere ganger og det må gjennomføres negative handlinger fra en eller flere personer. I senere tid har Roland og Vaaland (2003, referert i Lund & Helgeland, 2020, s. 15) formet denne definisjonen:

Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbing forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utestengning og erting er de vanligste former for mobbing.

Dersom man ser på det første paradigmet med et kritisk blikk, viser dette paradigmet til at den voksne sitt ansvar for å skape et godt og inkluderende miljø, nedtones. Man fokuserer i den individorienterte tilnærmingen på den aggressive væremåten til enkeltpersoner, og mener at individene gjør handlingene med hensikt og mangel på empati (Roland & Vaaland, 2003; Sjursø, 2017, referert i Lund & Helgeland, 2020, s. 17).

Det andre paradigmet fokuserer mer på den gruppeorienterte tilnærmingen. Denne «beskriver mobbing som sosiale prosesser på avveie og sikter til negative prosesser mellom mennesker i en gruppe, og deretter som kan føre til mobbing» (Kofoed & Søndergaard, 2009, referert i Ohm, 2020, s. 175). Flere forskere mener at det er behovet for å høre til som fører til holdninger og handlinger i sosiale prosesser (Lund & Helgeland, 2020, s. 17). Det vil si at barna arbeider for å enten beholde sin plass i gruppen, eller få en plass i gruppen, og det er

årsaken til deres handlinger. Det er dette de danske forskerne Søndergaard og Schott (2014) referert i Lund og Helgeland (2020, s. 18) som beskriver som “sosiale prosesser på avveie”.

Dette perspektivet poengterer at det er viktig å se på mobbing som et sosialt fenomen som skjer blant mennesker og rammer deres sosiale behov (Lund & Helgeland, 2020, s. 18). Det viser til at i dette perspektivet retter man søkelyset bort fra barns individuelle særtrekk som egenskaper og aggresjon, men retter fokuset over på relasjonelle og kontekstuelle faktorer (Lund & Helgeland, 2020, s. 18). Lund og Helgeland (2020, s. 19) skriver at det å føle seg ekskludert gir mange vonde følelser som meningsløshet, misforstått og sosialt truet.

Som tidligere nevnt tar vi utgangspunkt i definisjonen fra andre paradigme som er brukt i Lund (2015) sitt forskningsprosjekt “Hele barnet – hele løpet”. Denne definisjonen går ut ifra handlinger som fører til at enkeltpersoner ikke får være en betydningsfull deltaker i gruppen og mister sin mulighet til å medvirke (Lund, et al., 2015, s. 45). Denne definisjonen legger fokuset over på barnehagelærerens ansvar for arbeidsmåter fremfor å fokusere på det enkelte individets sosiale kompetanse (Ohm, 2020, s. 175).

4.0 Forskning

4.1 “Hele barnet, hele løpet”

“Hele barnet, hele løpet” er en av de mest sentrale forskningsrapportene om mobbing i barnehagen som har blitt publisert de siste årene. Målet med forskningen var øke kunnskapen om mobbing for å kunne forebygge mobbing, og de går særlig inn på barnas opplevelse, voksnes ansvar og foreldresamarbeid (Lund et al., 2015, s. 5). Når Foreldreutvalgene for barnehager (FUB) først publiserte en brosjyre om mobbing i barnehagen i 2012, ble det gjort mye diskusjon om dette var positivt eller negativt for barnehagen. Enkelte hadde meninger om at mobbing ikke var et tema som kunne knyttes til barnehagen, men det var også flere som takket FUB for at de hadde tatt temaet på alvor (Lund, 2015, s. 4). I “Hele barnet, hele løpet” skriver Lund og kollegaene at gjennom intervjuer, kartlegginger og observasjoner bekreftet de at alle aktørene rundt barnehagen mener at mobbing foregår i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 42).

I dette prosjektet vil Lund og kollegaene (2015) først og fremst tydeliggjøre at mobbing i barnehagen skjer, og avkrefte myten om at barn ikke er i stand til å kunne mobbe andre i en så ung alder. De støtter seg på tidligere forskning om temaet og bruker både kvalitativ og kvantitativ data for å underbygge dette.

Et av de viktigste funnene i dette prosjektet var at både foreldre og ansatte som ble intervjuet, knyttet mobbing i barnehagen opp mot fravær av lekekamerater, altså at barn ikke har noen å leke med. Funnene viste til at det viktigste for barna i barnehagen var å leke og skape vennskap (Lund et al., 2015, s. 30). Forskningen går inn og utforsker dialog mellom voksne og barn som et forebyggende instrument for mobbing i barnehagen. Lund og kollegaene understreker at “varme, tydelige, tilstedeværende og samarbeidende voksne som ser og handler når små barn blir utsatt for gjentatte negative handlinger er avgjørende i arbeidet mot mobbing i barnehagen” (Lund et al., 2015, s. 44). Rapporten viser også et spesielt fokus på de voksnes holdninger til sin virksomhet og deres samspill med barna.

Viktigste kjernepunktene i prosjektet:

- Foreldre og ansatte i barnehagen har et ønske om å samarbeide.
- Barna har et forhold til mobbing, og knytter det opp mot leken.

- Barna mener at det verste som skjer er å bli utestengt fra lek og ikke ha noen å leke med.
- Stort fokus på voksenrollen, holdninger og relasjonen til barna (Lund et al., 2015).

4.2 Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt

“Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt” er en rapport med kunnskap og erfaringer om mobbing i barnehagen (Aaseth, et al., 2021). Denne ble utgitt i samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager og Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning. Dette har de gjennomført på oppdrag fra Private barnehagers landsforbund og Partnerskap mot mobbing. I rapporten viser de til forskning og erfaringer knyttet til mobbing som har til hensikt å gi økt kompetanse og samarbeid i det forebyggende arbeidet mot mobbing (Aaseth, et al., 2021).

I rapporten nevner de blant annet forskning og erfaringer knyttet til forebygging av mobbing. Rapporten viser til trivselsveilederen (Utdanningsdirektoratet, 2018, referert i Aaseth, et al., 2021, s. 41) som fremmer at barnehagen skal fremme et godt psykososialt miljø gjennom voksen-barn relasjon, samspill mellom barn, vennskap, sosial kompetanse, arbeid med kommunikasjon og språk, samspill i lek og foreldresamarbeid. De fremhever også personalets kompetanse som en vesentlig faktor for forebygging (Aaseth, et al., 2021, s. 41). Dette er også noen av fokusområdene vi har valgt å ta for oss i bacheloroppgaven.

5.0 FOREBYGGING

I denne delen av oppgaven skriver vi om ulike teoretiske forankringer som kan ha forebyggende effekt mot mobbing. Teorien dreier seg om arbeidet som kan bli gjort gjennom samspill mellom voksen og barn, barns samspill, foreldresamarbeid, personalsamarbeid og relasjonskompetanse.

5.1 Samspill mellom voksen og barn

Drugli og Lekhal mener at den viktigste ressursen for at barna skal trives og ha det bra i barnehagen er gode voksen-barn relasjoner (2018, s. 115). Forskning viser til at 20% av voksen-barn relasjonene ikke er tilstrekkelig (Drugli & Lekhal, 2018, s. 115). Å ha gode tilknytningspersoner i barnehagen er vesentlig ettersom denne personen er den beste til å støtte barnet med å regulere sine følelser (Drugli, 2020, s. 44). Dette vil gi gevinster for barnet i senere tid både mentalt og i sosiale samspill.

Tilknytning beskrives som et følelsesmessig bånd til de personene som gir barnet omsorg (Smith & Ulvund, 1999, referert i Askland & Sataøen, 2014, s. 61). Det er viktig at vi som jobber i barnehagen fungerer som en trygg base, som er et begrep av Bowlby. Ved trygg base sees tilknytningspersonen som et tilknytningsobjekt for barnet. Hos tilknytningspersonen kan barnet føle seg trygg og få støtte (Askland & Sataøen, 2014, s. 65). I denne sammenhengen kan vi se på barn som blir utestengt fra lek og henvender seg til de voksne. Da vil gjerne barnet oppsøke en voksen som de er trygg på, og som kan møte og forstå deres følelser. Den voksne kan hjelpe barnet inn i leken igjen og hjelpe til å løse konflikter. Drugli og Lekhal (2018, s. 116) skriver at trygg tilknytning fremmes spesielt når barn får trøst når de har vanskeligheter for å regulere følelser. Ved å søke til den trygge basen kan barnet hente seg inn igjen, og fortsette aktiviteten senere.

Drugli og Lekhal (2018, s. 122-123) skriver at for å tilegne seg emosjonell kompetanse er det nødvendig at barna får bli kjent med sine egne følelser. Barna trenger voksne som kan sette ord på følelsene og gjennom det dele hva barnet føler. De understreker at alle følelser skal anerkjennes, men ikke alle reaksjoner skal tolereres. Gjennom å sette ord på følelsene vil barna føle seg forstått, og bidra til regulering av følelser.

Drugli og Lekhal (2018, s. 141) skriver om negative relasjoner mellom voksen-barn. Hamre og Pianta (2001) referert i Drugli og Lekhal (2018, s. 141) mener at negative voksen-barn

relasjoner kan hemme barnets psykiske helse ved at relasjonene kan føre til atferdsvansker langt opp i skolealder. Drugli og Lekhal (2018, s. 141) skriver at når negative relasjoner mellom voksen og barn oppstår må det jobbes systematisk med å endre dem. Den enkelte ansatte må jobbe med sine handlinger og holdninger.

I barnehagen må vi fremme positiv kontakt. Positiv kontakt handler om å gi barnet gode responser gjennom å lete etter positive øyeblikk og forsterke disse (Drugli & Lekhal, 2018, s. 142). Forsterkelse av øyeblikkene kan gjøres gjennom å gi verbal bekreftelse, blikkontakt og bruk av navn, og dette kan gi gode utfall i relasjonen mellom voksen og barn (Drugli & Lekhal, 2018, s. 142-143).

For å kunne anerkjenne positivt samspill og atferd hos barna trenger man ansatte som er tilstede og deltar i samspillet. Ved å være en god rollemodell i situasjoner der man deltar, kan det ha en positiv innvirkning på barnas samspill. Gjennom blant annet god konflikthåndtering fra de ansatte, så vil barna tilegne seg gode sosiale ferdigheter og empati gjennom å lære av de ansattes handlinger (Drugli & Lekhal, 2018, s. 144). Dersom de ansatte overtar situasjonene ved å tidlig avverge konfliktsituasjoner, kan barna bli for avhengig av hjelp fra voksne når det oppstår utfordrende sosiale samspill. Dette vil føre til at barna ikke får støtte til å utvikle sosiale ferdigheter. Drugli og Lekhal (2018, s. 145) skriver at dette handler om å observere og støtte ved behov med baktanke om hva det enkelte barn trenger.

Som leder i barnehagen har man en ledelsesstil. Hvordan man vektlegger relasjon og grensesetting kan være avgjørende for forebyggingsarbeidet i barnehagen. Midthassel (2015) viser til at autorativ ledelse har fokus både på relasjonen og grensesetting. Pedagoger som utøver autorativ lederstil beskrives som "høye på varme og høye på kontroll" (Midthassel, 2015). Den skiller seg fra autoritær oppdragsstil som kjennetegnes av høyt fokus på kontroll og lite på relasjonen (Aasen, 2018, s. 120). Lund (2012, referert i Ohm, 2020, s. 186) viser til at barnehagelærere som setter grenser i barnefellesskapet bidrar til at barna møter verden på en god måte.

5.2 Voksnes ansvar for barns samspill i barnehagen

Rutter og Rutter (2000, referert i Askland & Sataøen, 2014, s. 72) skriver at voksne som har slitt i vennskapsrelasjoner tidligere i livet kan få en rekke psykiske problemer. Barn trenger ikke bare voksne å knytte seg til, men også andre barn. Dette kaller Løkken (1996, referert i Askland & Sataøen, 2014, s. 72) for det andre samspillet. Det er ingen tvil om at store deler av barnehagehverdagen handler om å få og utvikle vennskap. I det andre samspillet vil barna tilegne seg sosial kompetanse.

Lamer (1997) referert i Askland og Sataøen (2014, s. 150) skriver at sosial kompetanse handler om å mestre samspillet og lykkes i omgang med andre. Askland og Sataøen (2014, s. 150) sier at for at barnet skal tilegne seg sosial kompetanse har det behov for at både foreldre og pedagoger bidrar og støtter barnet. De skriver at det er lett å ta for gitt at barnet får sosial kompetanse med å bare være i barnehagen. De beskriver et sosialt kompetent barn som et barn med positiv innstilling til andres reaksjoner, samtidig som den evner til å løse konflikter og uenigheter. Det handler om å ha evner som gir andre følelsen av å høre til og knytte gode relasjoner (Askland & Sataøen, 2014, s. 150). Williams, Mastergeorge og Ontai (2010) referert i Drugli og Lekhal (2018, s. 74) hevder at barn som tidlig blir avvist av andre barn, er mer utsatt for å utvikle dårlig sosial kompetanse. Drugli og Lekhal (2018, s. 74) skriver videre at de ansatte er viktige samspillspartnere for barna, og støttespillere for å få til samspillet.

Bruner (1976, referert i Askland og Sataøen, 2014, s. 208) beskriver støttende stillas som en fremgangsmåte der barn får støtte av en voksen eller annet barn for å kunne utføre en aktivitet den ikke kunne mestret alene. Stillaset kan sees som en pedagogisk støtte til barnet i læringsvirksomheten. Askland og Sataøen (2014, s. 209) vektlegger at det er barnet selv som skal ta stillaset til bruk. De voksne skal være tilgjengelige som stillas, men barna skal selv velge når de ønsker støtte.

Et viktig aspekt som de voksne i barnehagen må være bevisst på er hvordan barn bearbeider sine følelser og de følelsesprosesser som de opplever. Öhman (2020, s. 153) skriver at følelsesprosesser er «komplekse fenomener som er sammensatt av både fysiologiske, psykologiske og sosiokulturelle aspekter på en og samme tid». Öhman (2020, s. 152) skriver at hun benytter begrepet affekt som «den biologisk nedarvede fysiologiske reaksjonen, altså *signalet*, og begrepet *følelse* for den kulturelt tilegnede personlige *tolkningen* av opplevelsen». Hun mener at affekter har makten til å «kidnappe» slik at vi ikke kan bruke tankeevnen vår i

det hele tatt, men at vi bare reagerer på situasjonen som har hendt (Öhman, 2020, s. 155). Siden affekter har makten til å plutselig dukke opp og tvinge en reaksjon, er det viktig at de voksne i barnehagen er bevisst på dette og håndterer situasjonen på en hensiktsmessig måte. Öhman (2020, s. 155) foreslår en løsning på dette og skriver at det å kunne identifisere affekten med sette ord på følelsene for barnet kan være med på regulere følelsene.

5.3 Foreldresamarbeid

Lund og Helgeland (2018, s. 41) skriver at forskning viser til at samarbeidet mellom barnehage og hjem er sentralt knyttet til å forebygge og stoppe mobbing. Samtidig er det viktig å følge opp mobbingen som har hendt. Når det mistenkes eller forekommer mobbing kan samtalen med foreldrene være tung å ta opp. Det er et sårbart tema for både foreldre og ansatte. Med et godt samarbeid som grunnlag kan samtalen bli lettere for begge parter. Dette skapes gjennom tillit over tid med gjensidig respekt. Glaser (2019, s. 78) skriver at de uformelle samtalene det viktigste gjennom dialogen med de ansatte under bringe- og hentesituasjoner. «Den daglige dialogen mellom foreldre og barnehagen bidrar til utvikling av god kvalitet for det enkelte barn» (Glaser, 2019, s. 78-79).

Drugli (2020, s. 105-106) hevder at det er lite toveis-kommunikasjon mellom foreldre og personale, og at samarbeidet i hovedsak er i korte dialoger ved de uformelle kontaktene ved hente- og bringesituasjoner. Foreldrene kan i korte møter gi ansatte informasjon om hvordan barnet har det som personalet må ta hensyn til. Klarer barnehagepersonalet å oppnå god kontakt med foreldre i den daglige hente- og bringesituasjonen, bidrar det til en tillitsfull relasjon. God kommunikasjon i det daglige kan skape et viktig fundament for samarbeidet og andre arenaer som foreldresamtaler og foreldremøter. I en travel barnehagehverdag for både foreldre og ansatte blir disse møtepunktene ugunstige for å gå i dybden på barnas trivsel i barnehagen. Et godt samarbeid handler om god informasjonsflyt, god dialog og gi foreldrene mulighet for medvirkning (Nordahl, 2007, referert i Glaser, 2019, s. 78). Gjennom foreldresamtaler kan man gå dypere inn på det enkelte barns trivsel i barnehagen, og hvordan en kan støtte barnets trivsel og helse. Her kan barnehagelæreren få verdifulle innspill og synspunkt fra foreldrene på barns trivsel i barnehagen. På foreldremøter kan en ha fokus på hvordan barnehagen arbeidet med å forebygge mobbing på generelt grunnlag og ta opp ulike forhold knyttet til arbeidet med barnegruppen. Her kan mange spørsmål bli diskutert med foreldrene, og foreldrene kan være med å medvirke gjennom innspill.

Drugli (2020, s. 109) trekker frem positiv kontakt som en faktor som kan gjøre de vanskelige samtale lettere. Ved positiv kontakt mener hun at ved å trekke frem de positive hendelsene som skjer i barnehagen og utveksle det for foreldrene. Den positive kontakten bør være kontinuerlig. Med slik kommunikasjon vil foreldrene få positiv relasjon til barnehagens ansatte. Dermed vil foreldrene ha lavere terskel til å be om en samtale når de selv mistenker at barna har et utrygt psykososialt miljø i barnehagen.

Ohm (2020, s. 178) skriver for at barnehagelæreren skal kunne forebygge mobbing avhenger det av godt foreldresamarbeid. Det innebærer å ha en taktfull væremåte, som blir forstått som en part av yrkespraksisen i profesjonell omsorgspraksis (Ohm, 2020, s. 178). Det innebærer å oppfatte den andres liv og opplevelser (Van Manen, 1993, referert i Ohm, 2020, s. 179). Med det menes det å tolke tanker, opplevelser, følelser og kroppsspråk. En taktfull barnehagelærer kan sette seg inn i andres utfordringer, er åpen for andres opplevelser og setter den andre fremfor seg selv (Van Manen, 1993, referert i Ohm, 2020, s. 179). Ohm (2020, s. 179) skriver videre at det er gjennom handlinger og holdninger, med blant annet foreldre, at det skapes forutsetninger for relasjoner, trivsel og utvikling som forebygging av mobbing.

5.4 Personalsamarbeid

Gotvassli (2013) referert i Aasen (2018, s. 17) beskriver barnehagen som en organisasjon. Alle barnehager har sin egen kultur som stadig er i endring sammen med samfunnet. For at barnehagen skal fungere som en profesjonell organisasjon, er den avhengig av barnehagelærerne og deres kompetanser for å sikre en god kvalitet i barnehagehverdagen. Det er deres ansvar å lede assistentene og sikre at rammeplanens krav om kvalitet blir møtt (Aasen, 2018, s. 18).

Barnehagen er pliktig for å aktivt jobbe med å forebygge mobbing (Barnehageloven, 2005, § 41). Det innebærer at barnehagen og alle ansatte skal arbeide aktivt for at barna har en trygg barnehagehverdag. Med dette må det iverksettes tiltak. For at tiltakene skal opprettholdes krever det at personalet går gjennom barnehagens visjon, verdier og diskuterer temaet mobbing i barnehagen. Å legge til rette for en diskusjon rundt temaet vil styrke profesjonaliteten og kvaliteten i barnehagehverdagen. Aasen (2018, s. 34-35) forteller om hvordan et team i barnehagen kan sees på som et sosialt system. Et system der det foregår en koordinert samhandling mellom menneskene og gjennom sin virksomhet skaper innholdet i det systemet. De fleste har sine egne tolkninger av hva som inngår i mobbing. Det er derfor

viktig at begrepet drøftes, og det blir enighet hva barnehagen arbeider ut ifra. En felles begrepsforståelse kan føre til tydelige rammer som fører til mindre konflikter blant personalgruppen.

Schott (2009) referert i Ohm (2020, s. 175) trekker frem at barnehagelæreren må fokusere på å reflektere med personalet om verdien av tilstedeværende voksne, blant annet i leken, forebyggende aktiviteter med barna og evnen til å tenke selvrefleksivt. Selvrefleksivitet handler om å hvordan vi opptrer profesjonelt gjennom konflikthåndtering og utestengelse i barnehagen. Ohm (2020, s. 175) skriver videre at det å få innblikk i barnegruppen og hvert enkelt barns trivsel er avgjørende for å forebygge mobbing. Videre skriver hun at det er barnehagelærerens ansvar å sørge for å skape et godt leke- og læringsmiljø. Dette innebærer at alle barn blir sett og hørt, og med det føler tilhørighet i fellesskapet. Hun skriver at forebygging av mobbing handler om tilstedeværende barnehagelærere som fokuserer på det som opptar barnet.

Drugli (2020, s. 167) mener at personalet spiller en stor rolle innenfor samspillet mellom barn og personalet. Hun trekker frem hvordan oppmerksomheten til barna blir mer tydelig om personalet bevisst jobber mot det. Det innebærer at personalet er tilstedeværende blant annet ved å sitte på gulvet og ved bordet med barna. De vil dermed få spille en stor rolle i det å få sette ord på barns følelser og uttrykk, smil, latter og annen god fysisk kontakt.

Med tanke på hvor stor påvirkning og tilknytning personalet kan ha på barna, vil det være naturlig at deres handlemåter blir observert og muligens kopiert av barna. Derfor vil relasjonen mellom personalet ha innflytelse på barna. Johansson (2013, s. 23) skriver at “et grunnleggende spørsmål i pedagogisk arbeid er den atmosfæren som skapes og kommuniseres mellom deltagerne”. Hun skriver videre at et godt klima anses som en faktor som forutsetning for gode arbeidsplasser. For å oppfatte atmosfæren må barnehagelæreren erfare den “utenfra” eller reflektere over den. Böhme (2006) referert i Johansson (2013, s. 24) mener dette krever tilstedeværelse, som tilsier at sansene er åpne for det som skjer mellom oss og inni oss. God atmosfære sees på som ekstra viktige for barn (Liberg & Dupont, 2008, referert i Johansson, 2013, s. 24). Barn er både deltagere og medskaper av atmosfærene. Kampmann (2008) referert i Johansson (2013, s. 24) mener at både barn og voksne forholder seg til inntrykk, sanseerfaringer og emosjoner. Samspillende atmosfære viser til barnehagelærere som er til stede i barnas livsverden (Johansson, 2013, s. 25). Denne atmosfæren har fleksibelt for

grenseoverskridelser og gir barna rom erfare og oppleve ulike sider ved samspill (Johansson, 2013, s. 25).

Hoven og Mørland (2014, s. 242) skriver at et godt lekemiljø må planlegges, inspireres og utvikles. Dette kan sees gjennom ulike rom: det administrative, fysiske, psykologiske og sosiale rommet.

Det psykologiske rommet innebærer kunnskap, verdier og holdninger hos personalet (Hoven & Mørland, 2014, s. 242). Det inneholder også personalets personlige kvaliteter og egenskaper. Dette rommet vil påvirke de andre rommene med at barnehagelæreren tar beslutninger etter hvilke kunnskaper, verdier og holdninger en har. Det vil si at hvilke kunnskaper, verdier og holdninger barnehagelæreren innehar barn og mobbing, vil påvirke hvordan han/hun tilrettelegger de andre rommene.

I det administrative rommet foreligger planarbeid sammen med kunnskap, verdier og holdninger i nevnte psykologiske rommet (Hoven & Mørland, 2014, s. 242). Dersom barnehagelæreren tilegner seg eller innehar kunnskap om hva som bør planlegges for å skape et inkluderende lekemiljø, vil han/hun være med på å forebygge mobbing. Dette kan være å skape et trygt miljø for det enkelte barn med faste lekekamerater, eller prøve å fremheve det enkelte barn med å planlegge aktiviteter hvor det utsatte barnet sees som en ressurs. Her bør det også samarbeides med foreldrene for å få kjennskap til barnas historie og interesser (Hoven & Mørland, 2014, s. 243). Etablering av lekegrupper sees som hensiktsmessig tiltak ettersom dette kan fungere som et verktøy for å skape tettere relasjoner i barnegruppen, samtidig som det er med på å avdekke uheldige samspillsmønstre i barnegruppen (Alfsvåg, 2017, referert i Aaseth, et al., 2021, s. 46). Her gjelder det å dele felles observasjoner for å få til det beste grunnlaget, og deretter planlegge de eventuelle lekegruppene.

Det fysiske rommet handler om gruppens sammensetning (Hoven & Mørland, 2014, s. 243). Møbleringen bør være slik at man kan justere etter barnegruppens behov. Etter observasjon av eksempelvis utestenging, så kan justering av det fysiske miljøet gjennom møblering være med på å skape et inkluderende fellesskap. Justeringene bør gjøres etter planarbeid, det administrative rommet, etter observasjoner av barnegruppen. Det i tillegg baseres på kunnskap og holdninger om hva som er til det beste for barnegruppen, det psykologiske rommet.

Det sosiale rommet innebærer det psykososiale miljøet i barnegruppen (Hoven & Mørland, 2014, s. 243). Innenfor det inngår både regler og rutiner. Hoven og Mørland (2014, s. 243) mener at for strenge regler kan ha negativ innvirkning på barn, og mener at reglene bør være fleksible. Det som blir vektlagt i det sosiale rommet, er basert på hva som innebærer i det psykologiske rommet hos barnehagelæreren og kollegaene. For strenge regler kan knyttes til kontrollerende atmosfære. Kontrollerende atmosfære er ifølge Johansson (2013, s. 43) preget av den voksnes kontroll. Når atmosfæren av regler og rutiner går utover barnas opplevelsesverden, sees den på som kontrollerende (Johansson, 2013, s. 43). Denne kommer frem oftest når det oppstår kaos og konflikter, ifølge Johansson (2013, s. 48). Dette kan eksempelvis være når det oppstår konflikter og vanskelige samspillsmønstre i barnegruppen.

Disse fire rommene kan være et nyttig verktøy for barnehagelærerne å bruke i forebyggingsarbeidet ettersom de kan brukes til å justere miljøet etter hvert som de ser at det er uheldige mønstre i barnegruppen.

5.5 Relasjonskompetanse

Barnehagelæreren jobber med relasjoner til foreldre, barn og medarbeidere. I et arbeid hvor man jobber med mennesker er det viktig å opparbeide seg relasjonskompetanse.

Relasjonskompetanse blir av de danske familieterapeutene Juul og Jensen (2002) referert i Lund og Helgeland (2018, s. 26) beskrevet som profesjonelle relasjoner, og viser til at det er pedagogens ansvar for kvaliteten i relasjonen. Det handler om den pedagogiske etikk.

Juul og Jensen (2002) referert i Drugli (2020, s. 147-148) definerer relasjonskompetanse som personalets evne til:

Å se det enkelte barn på dets egne premisser og tilpasse sin atferd til barnet.
Relasjonskompetanse innebærer også å være autentisk i kontakten med barnet og være villig til å påta seg det fulle ansvar for relasjonens kvalitet (Juul & Jensen, 2002)

Røkenes og Hanssen (2012) referert i Drugli (2020, s. 148) skriver at relasjonskompetanse handler om “å kjenne seg selv, å forstå den andres opplevelse og forstå hva som skjer i samspillet med den andre”.

Vi vil nå presentere enkelte momenter som er viktige i relasjonskvalitet. Momentene er anerkjennende kommunikasjon, anerkjennende relasjon, romslige samspillsmønstre, intersubjektivitet, affektiv inntoning og følelsesregulering. Dette er knyttet både til relasjon til barn, men kan også knyttes til foreldresamarbeid.

Anerkjennende kommunikasjon handler om at man er tilstede i dialog med andre med åpenhet for hva den formidler (Lund & Helgeland, 2018, s. 28). Med barn vil eksempelvis dialogbasert, utviklingsstøttene kommunikasjon være å sette seg ned med barnet slik at man får øyekontakt. Dette vil tilsvare anerkjennende kommunikasjon. Det handler om tilstedeværelse. Å møte foreldre med anerkjennende kommunikasjon er også sentralt i et samarbeid som bygger på likeverd der foreldre sees som en ressurs i samarbeidet. En forelder vil føle seg mer anerkjent som likeverdig deltaker i barnehagen, dersom barnehagelæreren eller pedagogisk leder legger fra seg telefonen eller pågående arbeid for å være tilstede i samtalen ved hente- og bringesituasjoner.

Berit Bae (1995, s. 132) mener at det å være i en anerkjennende relasjon innebærer det å oppleve kvaliteter som selvtillit, selvstendighet, toleranse og medmenneskelig respekt. Det å være i en anerkjennende relasjon bringer med seg positive opplevelser der individene føler mestring og trygghet. I forhold til samspill med barn hevder Bae at “når den voksne både verbalt og nonverbalt formidler at hun/han forstår hva barnet er opptatt av, er dette trygghetsskapende. Det gjør barnet friere til å handle, føle, og tenke ut fra seg selv” (Bae, 1995, s. 135). Hennes perspektiv på en anerkjennende relasjon kan vi også overføre til samarbeid med foreldre. I samarbeidet med foreldre kan barnehagelærere bygge opp om en anerkjennende relasjon ved å legge til rette for at foreldre får komme med sine perspektiver på ulike spørsmål. Det handler om å være lyttende og vise respekt for foreldrenes tanker, opplevelser og meninger om ulike tema.

Bae (2009, s. 20-21) skriver også om romslige samspillsmønstre, som handler om å gi barn rom til å uttrykke seg og bli møtt på grunnlag av deres forutsetninger. Hun viser til at det kjennetegnes av fokusert oppmerksomhet, forståelse og velvillig fortolkning fra den voksne sin side. Dette handler om å være tilstedeværende voksne som inntoner seg og gir rom for barns uttrykk. Ved trange samspillsmønstre er den opplevelsesmessige stemningen “flatere” og fjernere. Her er tonefall og stemmeleie mindre uttrykksfullt sammenlignet med romslige samspillsmønstre. Lukkede samspillsmønstre med ufokusert kommunikasjon og manglende

uttrykk kan være med på å ekskludere barna fra fellesskapet og sette dem i en sårbar posisjon. Det er barnehagelæreren sin oppgave sammen med personalet å ha romslige samspillsmønstre med barna og foreldrene.

Intersubjektivitet beskrives som “noe som foregår mellom mennesker, noe som mennesker deler” (Hansen, 1991, referert i Lund & Helgeland, 2018, s. 29). Det er da viktig at for eksempel personalet er tilstedeværende i det fokuset som er satt i enten lek eller samling. Videre skriver Lund og Helgeland (2018, s. 29) at intersubjektivitet handler om at vi er i stand til å dele tanker og følelser med hverandre. Det å beherske empati, tone seg inn på den andre, eller ha en anelse om hva den andre deltakeren opplever eller føler er forutsetninger som ligger til rette for intersubjektivitet. Dette er verdifullt i alle relasjoner, også i dialog med foreldre. Stern (2003) referert i (Tholin, 2013, s. 114) beskriver sin utviklingsteori om spedbarnsalderen, bygger sin relasjonsforståelse på intersubjektivitetsbegrepet. Han vektlegger at for å inngå intersubjektive relasjoner må tre punkter ligge til grunn: felles intensjoner, felles oppmerksomhet og felles deltakende affektive tilstander (Stern, 2003, referert i Tholin, 2013, s. 114).

Affektiv inntoning er også et begrep som Stern (2003) referert i Tholin (2013, s. 114) bruker som er relatert til intersubjektivitetsbegrepet. Affektiv inntoning er den følelsesmessige kommunikasjonen mellom barnet og omsorgsgiveren (Askland & Sataøen, 2014, s. 122). Gjennom affektiv inntoning uttrykker omsorgspersonen “følelseskvalliteter som ligner, men som ikke er helt like dem barnet har” (Askland & Sataøen, 2014, s. 122). En intersubjektiv erfaring kan for eksempel være at foreldrene gir følelsesmessige respons på barnets kroppslige bevegelser ved å bruke stemmen sin til å uttrykke at de har registrert det barnet har gjort. Ifølge Askland og Sataøen (2014, s. 123) er avvisning noe som barn opplever svært sterkt. Videre understreker de (Askland & Sataøen, 2014, s. 123) viktigheten av disse erfaringene og sier at “manglende intersubjektive erfaringer er et (av flere) tegn på omsorgssvikt”.

I arbeidet som barnehagelærer er det viktig å være bevisst på sin egen følelsesregulering. Dette handler om profesjonalitet og barnas følelser. De dagene som er litt tyngre, ved at man er sliten eller trøtt, er det lettere å miste kontroll over sine egne følelser (Lund & Helgeland, 2018, s. 35). Lund og Helgeland (2018, s. 35) skriver at man bør lære seg å gjenkjenne

følelser, og det er en måte å ha fokus på “følelsesbevissthet”. Det handler om å ta en liten pause, tenke seg om, så handle. Dette gjør man for å regulere sine egne følelser.

6.0 Metode

I denne oppgaven har vi valgt å bruke kvalitativt intervju som metode. Formålet var å få barnehagelærerne sin egen oppfatning om hva de vektlegger i deres forebyggende arbeid mot mobbing. Metode er delen av for eksempel et intervju hvor man fastlegger innholdet og målet med studiet i planleggingsfasen. Dermed kan man gjøre gjennomtenkte metodevalg i studiens ulike faser. Spørsmålene “hva” og “hvorfor” må besvares før man kan stille spørsmålet “hvordan” (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 140).

6.1 Valg av metode

Vi valgte kvalitativ metode for innsamling av materiale, ettersom vi ønsket å få intervjupersonens oppfatninger for å forstå verden (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 20). Kvalitativ metode er undersøkende. Forskeren har en teoretisk og erfaringsmessig idé om hva han kan forvente av undersøkelsen, men likevel være usikker over hvordan den vil fortsette eller hvilke observasjoner han vil gjøre. Forskeren kan ikke bruke standardiserte metoder i slike studier fordi standardiserte metoder forutsetter en forkunnskap om hva en vil vite om (Harboe, 2006, s. 3-4). Kvalitative undersøkelser går i dybden innenfor et begrenset empirisk felt, og vanligvis er bare noen få respondenter inkludert i undersøkelsen. Målet er (i utgangspunktet) ikke representative resultater som uten videre kan generaliseres til store befolkningsgrupper. Den primære hensikten er å samle livnær og nyansert informasjon og tolke denne i forhold til sin kontekst (Harboe, 2006, s. 3-4). Målet er å forstå hvordan den enkelte barnehagelærer arbeider for å forebygge mobbing i samarbeid med sin egen personalgruppe og med foreldrene. Samtidig ønsket vi å undersøke om de jobber med konkrete metoder og fremgangsmåter innad i barnegruppene. Vi valgte å bruke semistrukturert livsverdensintervju. Dette vil si at det var planlagt gjennom spørsmål fra intervjuguide (vedlegg 2 & 3), samtidig som det er en fleksibel samtale mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 357). Denne intervjuformen har som hensikt å få frem beskrivelser av barnehagelærerens opplevelser og erfaringer. Vi hadde en intervjuguide som vi sendte ut i forkant til informantene som ikke hadde hjelpespørsmål (vedlegg 3), og en intervjuguide med hjelpespørsmålene (vedlegg 2) som fungerte som verktøy for oss.

Det første vi gjorde var å kartlegge hvilke områder vi ønsket å få innblikk i. Da valgte vi tre hovedområder som var barns relasjoner, personalsamarbeid og foreldresamarbeid. Dette var for å sikre at vi fikk innblikk i alle tre områdene. Vi bestemte oss med å starte intervjuguiden

med bakgrunnsspørsmål som kan gi oss innblikk i barnehagelærerens erfaring, stilling og utdanning.

Etter å ha utformet intervjuguiden gjennomførte vi to pilotintervju med to medstudenter. Dette ga oss gode innblikk på varighet og om spørsmålene var klare nok. Pilotintervjuene førte til at vi gjorde noen justeringer. Vi fikk også tilbakemelding på at vi burde innlede med problemstillingen slik at informantene kunne sikte seg inn mot svar som kunne samsvare med denne.

6.2 Utvalg

Vi hadde en strategisk utvelgelse. Strategisk utvelgelse handler om hvordan forskeren kommer fram til målgruppen som skal benyttes for å svare på problemstillingen (Busch, 2013, s. 57). Det er ikke nødvendigvis slik at de skal representere en større populasjon. Det som derimot vektlegges er at “de har nødvendige forutsetninger for å formidle innsikt i forskningsspørsmålene” (Busch, 2013, s. 57). Vi hadde et krav om at de skulle ha bachelorutdanning som barnehagelærer. Vi valgte å ha tre barnehagelærere som har jobbet eller jobber som pedagogiske ledere. Vi kontaktet både eget nettverk og ringte rundt til ulike barnehager i forsøk på å få inn informanter. Til slutt stod vi igjen med tre informanter med god innsikt i temaet rundt mobbing og forebygging med 10 til 25 års arbeidserfaring i barnehage.

6.3 Gjennomføring

Før vi kunne starte intervjuene, måtte vi ha godkjenning av NSD. Etter en månedstid så fikk vi godkjenning (vedlegg 5), og kunne starte intervjuene.

To av intervjuene ble gjennomført digitalt og ett ble gjort fysisk. De digitale møtene gjennomførte vi med Teams og Zoom. Det fysiske intervjuet ble gjennomført i informantens barnehage på et vernet møterom. Fordelen med fysisk intervju er at det ble en mer naturlig stemning og samtalen før skapte trygghet mellom informant og intervjuer. I fysisk intervju er det lettere å se og oppfatte kroppsspråket til informanten. Dette er noe man ikke får like mye innsyn i et digitalt intervju ettersom man ser kun hode og skuldre gjennom Zoom og Teams. Kvaliteten på lydopptaket til det fysiske intervjuet var vesentlig bedre enn lydopptakene som ble tatt digitalt. Uttrykk og begreper fra dialekter var vanskeligere å plukke opp i de digitale

gjennomføringene. Kvale og Brinkmann (2018, s. 211) nevner ulempene som kan forekomme via dårlig lyd kvalitet på opptakene, for eksempel: Når en setning slutter, når det er pause, hvor lang tid må tid gå før stillhet blir til en pause i en samtale? Dette opplevde vi mer av under transkriberingen fra de digitale intervjuene. Fordelen med å gjennomføre det digitalt var at vi hadde mulighet til å intervju informanter som var utenfor vårt geografiske område, og kunne dermed få innsyn i informantens arbeidsmåte fra andre deler av Norge.

Vi gjennomgikk samtykkeskjema (vedlegg 1) sammen med informantene. Deretter minnet vi om taushetsplikten informantene har ovenfor både barnehagen de jobber for og tidligere arbeidsforhold. Dermed startet vi intervjuet med generelle spørsmål om informantens erfaring, stilling og utdanning.

Ut fra de tre hovedområdene stilte vi alt fra ett til tre hovedspørsmål med flere hjelpespørsmål. Dette var for å videreutvikle samtalen dersom informanten ikke kom inn på de ulike temaene vi var ute etter. Spørsmålene var åpne, og dette førte til at vi som intervjuere måtte lytte godt til hva informantene formidlet, slik at det ikke ble for mye gjentakelse.

Vi svarte informantene med “mhm” flere ganger for å vise til at vi fulgte med og anerkjente det som ble formidlet. Etter de hadde svart ferdig, tok vi en liten pause før vi stilte neste spørsmål. Dette var for å åpne opp for at informantene kunne komme med mer dersom de ønsket, men dersom de sa “ja” eller “mhm”, så startet vi på et nytt spørsmål. Dette tok vi som et tegn på at det var på tide å gå videre.

Enkelte ganger var informantene inne på tema som vi skulle innpå senere. Når vi kom til spørsmålet som kom innpå tidligere nevnt tema, bekreftet intervjueren at vi har forstått at informanten har nevnt det, men vi ønsket mer dybde om det spesifikke temaet. Underveis i intervjuene opplevde vi at vi måtte ha mer dybde om enkelte svar angående det praktiserende arbeidet i barnehagen. Med dette stilte vi spontane spørsmål om de kunne utdype den spesifikke arbeidsformen som ble nevnt.

Vi regnet med at intervjuene ville vare rundt 50 minutter. Varigheten på selve intervjuene varierte fra 30 til 60 minutter. Vi opplevde at vi traff på varigheten som vi hadde vist til i samtykkeskjemaet (vedlegg 1) i forkant. Ved første digitale intervju opplevde vi utfordringer med Zoom ettersom informantens nettverk ikke godtok Zoom. Dette førte til at vi måtte gjennomføre intervjuet gjennom Teams. Her kunne vi vært bedre forberedt ved å lage en

reserveplan, som vi gjorde under andre digitale intervju. Da lagde vi innkalling på både Zoom og Teams, slik at dersom det ikke fungerte med Zoom, hadde vi en plan om å gjennomføre i Teams. Siste utvei ville vært å gjennomføre telefonintervju.

Å være tre personer som fikk innsyn i intervjuet ga større rom for refleksjon og behandlingen av datamaterialet ble mer nøyaktig. Vi opplevde at å være flere som var til stede under intervjuene var en fordel. Dette ga oss bedre forståelse gjennom ulike inntrykk av hva informantene formidlet under transkriberingen.

6.4 Etikk

Med intervju som metode blir etiske problemstillinger virkelig tatt frem i lyset grunnet det som Birch (et al., 2002) referert i Kvale og Brinkmann (2018, s. 97) skriver om at å “utforske menneskers privatliv og legge beskrivelsene ut i det offentlige”. Her handler det om å handle etisk riktig fra start til slutt. Kvale og Brinkmann (2018, s. 97) skriver videre at formålet med undersøkelsen må ta hensyn til både den vitenskapelige delen og forbedring av den menneskelige situasjonen. I planleggingsdelen må vi sørge for å få informert samtykke fra informantene om å delta i studien, sikre konfidensialitet og undersøke hvilke konsekvenser studien kan ha for våre informanter. Ved å sikre informert samtykke handler det om å formidle informasjon om at de deltar frivillig, og at de har rett til å trekke seg fra undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 104). I samtykkeskjemaet (vedlegg 1) vil de få informasjon om dette og formålet med intervjuet. Det er også formidlet hvem som har tilgang til intervjuet. Informasjonen fra samtykkeskjemaet ble muntlig formidlet før intervjuet.

Kaiser (2012) referert i Kvale og Brinkmann (2018, s. 106) mener at konfidensialitet handler om enigheten med deltakerne om hva man kan gjøre med dataene fra intervjuet gjennom deres deltakelse. Dette handler blant annet om at informasjon som blir gjenfortalt ikke skal kunne spores tilbake til informanten. I vår studie skal informantene være anonyme, og deres identitet eller barnehagens identitet skal ikke kunne være gjenkjennbar. Dermed har vi valgt at kun spørsmål om erfaring og stilling er relevante bakgrunnsspørsmål som ble stilt.

I en slik undersøkelse må man tenke over hvilke konsekvenser det vil ha for deltakeren å delta, samtidig tenke over at dersom skaden først har skjedd, så må den være minst mulig (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 107).

Det var viktig å minne informantene om at de er underlagt en taushetsplikt som barnehagelærere. Vi måtte i intervjuene være ekstra varsom ved bruk av eksempler. Her gjaldt det å verne flere enn bare informanten. Med dette måtte vi og informanten være varsom med informasjon med kombinasjon av flere variabler som kjønn, alder, spesielle hendelser, diagnoser og tidspunkt. Dette er fordi slike kombinasjoner kan føre til at taushetsbelagt informasjon blir identifisert.

Under et slikt sårbart tema, kan det dukke opp ulike meninger. Vi la stort fokus på at våre indre holdninger og tanker om temaet ikke skulle gå utover informantene. Deres mening var i fokus, og vi skulle holde oss objektive. Det er svært viktig under slike intervjuer at vi har respekt for informantenes meninger, både for å danne et trygt fundament, men også for å bevare troverdigheten i oppgaven.

6.5 Analyse

Transkriberingen ble gjennomført enten i et lukket rom eller med hodetelefoner slik at ingen kunne høre intervjuene for å opprettholde personvernet. Transkriberingen var en tidkrevende prosess. Det er en viktig del av oppgavens del ettersom at når intervjuene overføres fra muntlig til skriftlig blir de bedre egnet for analyse (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 206). Intervjuene som hadde god lyd kvalitet var vesentlig lettere å transkribere fremfor de som hadde litt dårligere kvalitet. Kvale og Brinkmann (2018, s. 207) skriver at transkriberingsprosessen kan bli mindre anstrengende med å sikre god lyd kvalitet. Ettersom vi var flere som delte på å transkribere var det viktig å avklare at vi brukte lik skriveprosedyre (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 207). Vi bestemte oss for å skrive ordrett hva informantene formidlet. Dette var for å sikre at vi kunne foreta like språklige sammenligninger av intervjuene. I ettertid har vi bearbeidet transkriberingen for å fremstille informantene bedre ved å fjerne småord som “ja”, “sant” og “på en måte”. Dette er for å bevare flyten i teksten, og vi vurderer at ytringen gir samme mening uten småordet.

Gjennom bearbeiding av materialet lagde vi en tabell (vedlegg 4) hvor vi tok frem hovedpunktene i hva informantene formidlet, og markerte dem med fargekoder for hva de formidlet innebar. Et av temaene som gikk igjen i intervjuene var eksempelvis innenfor kategorien “organisering”, og med det markerte vi alt som innebar organisering med grønt. Slik gjorde vi videre med temaer som inneholdt for eksempel tilnærming og anerkjennende kommunikasjon. Med å gjøre dette fikk vi god oversikt over de ulike temaene i intervjuene.

Dette er en såkalt induktiv tilnærming. Kvale og Brinkmann (2018, s. 224) skriver at “analytikere som benytter denne strategien, vil induktivt kode data for å identifisere mønstre og formulere potensielle forklaringer på mønstrene”.

Kvale og Brinkmann (2018, s. 213) forteller at transkripsjon innebærer etiske spørsmål. De forteller videre at intervjuer som inneholder følsomme emner, må beskytte konfidensialiteten til personene, gruppene og institusjonene som nevnes i intervjuet. For å bevare informantenes anonymitet, brukte vi kodenavn i teksten for identifisering av informantene. Vi benyttet oss av det fiktive navnet “Karianne” for å referere til intervjuet med vår første informant. Da vi valgte de fiktive navnene så blandet vi også mellom gutte- og jentenavn for å videre styrke anonymiteten og skjule informantens kjønn.

6.6 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er to viktige aspekter man burde bli kjent med når man vil argumentere for påliteligheten og gyldigheten av forskningen man har utført. De blir brukt til å vise til nøyaktigheten og relevansen av dataen som blir samlet inn. Dette kan gjelde transkripsjonen, informanten og selve intervjuerens validitet og reliabilitet. Disse konseptene blir brukt til å vurdere den generelle kvaliteten av forskningen (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 210).

Reliabilitet handler om troverdighet. Her stilles det spørsmål om forskningen har blitt utført på en tillitsvekkende måte, hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn og bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Med å sende intervjuguiden (vedlegg 3) i forkant kunne informantene gjøre seg noen tanker underveis, men vi opplevde også at noen hadde med notater. Dette kan være en positiv effekt ettersom informantene blir tryggere og bevisst i deres arbeidsmåte, men samtidig er vi redd for at det ikke er de spontane tankene og refleksjonene som stod til grunn. Grunnen til at de hadde med notater er gjerne det som Dalland (2015, s. 145) kaller for forskningseffekten. Det handler om at man svarer etter hva man tror motparten forventer. I en slik dialog om hvordan man arbeider for å forebygge mobbing, kan usikkerheten om man innehar nok kompetanse på området ha effekt på svarene informanten gir. Dette kan ha en effekt på troverdigheten til studien vår.

Validitet handler om hvor gode og relevant dataene er, i denne sammenheng, og hvordan barnehagelærere arbeider for å forebygge mobbing. Det handler om bekreftbarhet. Larsen (2007) referert i Bergsland og Jæger (2014, s. 80) hevder at nærheten man har til feltet kan bidra til å sikre validitet. Vi kunne ikke ha for mange informanter grunnet oppgavens omfang. Med kun tre informanter vil man ikke få en allmennoppfatning om hvordan barnehagelærere arbeider for å forebygge mobbing (Løkken & Søbstad, 2017, s. 35). Dette vil kun gi et lite innblikk om deres subjektive opplevelser. Med en kvalitativ metode kan ikke dataene generaliseres til alle barnehagelæreres oppfatninger og arbeidsmåter knyttet til forebygging av mobbing (Løkken & Søbstad, 2017, s. 35).

Intervjuguiden (vedlegg 2 & 3) var preget av åpne spørsmål, og vi prøvde å legge til side våre egne holdninger og tanker om fenomenet, og lese oss opp på litteraturen før vi utformet intervjuguiden. Tolkningen og analysen vil preges av vår førforståelse og verdier. Med dette lagt til grunn skal man ikke se bort i fra at dersom en annen student hadde gjennomført akkurat denne studien, ville den kommet frem til en annen konklusjon enn vår (Dalland, 2015, s. 121).

7.0 Funn og drøfting

Vårt formål med oppgaven er å få svar på problemstillingen “*Hvordan kan barnehagelærere arbeide for å forebygge mobbing i barnehagen?*”. I dette kapitlet skal vi trekke frem funn av hva barnehagelæreren vektlegger i det forebyggende arbeidet. Vi har sortert funnene. I dette kapitlet vil vi innenfor det gitte temaet, fremlegge funnene og deretter drøfte dem. Denne fremgangsmåten mener vi er den mest ryddige måten å gjøre det på ettersom vi berører mange temaer. Informantene har fått de fiktive navnene “Karianne”, “Gunnar” og “Turid”. Vi har ut ifra analyse av datamateriale valgt å dele presentasjon og drøftingen av funnene om hva barnehagelærere vektlegger i deres arbeid av forebygging av mobbing i fem deler:

7.1 Tilstedeværende og nærværende voksne

7.2 Fysiske miljø og lekemiljø

7.3 «Tøffe nok for skolegården»

7.4 Foreldresamarbeid

7.5 Personalsamarbeid

7.1 Tilstedeværende og nærværende voksne

7.1.1 Presentasjon av funn

Gunnar var opptatt av at de voksne skal være tette nok i situasjonene. Han forteller at de jobber tett og relasjonelt i barnehagen deres og mener at når man er i et omsorgsyrke er det en selvfølge å “*være tett på barna, sørge for å bli kjent og investere tid sammen med dem*”.

Dette sier han er det aller viktigste de gjør, fordi det er viktig å være tett nok i situasjonene til å kunne hjelpe og støtte barna i for eksempel leken og hjelpe dem sette ord på ting. Gunnar forteller videre at deres personalgruppe er opptatt av å støtte leken, anerkjenne barna og se barna etter alder og funksjonsnivå.

Turid trekker frem barnehagens visjoner og verdier når hun snakker om hvordan de arbeider med forebygging av mobbing i deres barnehage. Hun trekker også frem lekekompetanse hos de ansatte som en faktor som er viktig i det forebyggende arbeidet. Hun forteller at de har en visjon om oppmerksomt nærvær og at de verdsetter gode og varme voksne i deres barnehage. Hun mener også at det er viktig at de voksne er entusiastiske og har kompetanse for lek.

Turid nevner også at verdien med å være varm må ikke gå utover det å være tydelig. Hun forteller at de har jobbet mye med “den autoritative voksne” og balansen mellom å ha autoritet og samtidig være varm:

Turid: «Man kan jo oppleve, for eksempel, så var vi veldig varme voksne, og med det veldig varme voksne, og da begynte jeg å se etter “hvor ble den tydelige voksne av?”»

Karianne trekker frem at barn på storbarnsavdeling bør få medvirke gjennom dialog om hvordan de selv ønsker å ha det på avdelingen. Hun mener at det kan være lurt å snakke med barna om hvordan de ønsker å ha det. Hun forstår at det er lettere å kommunisere når man jobber på en storbarnsavdeling. Videre understreker hun viktigheten av å fortelle barna hva de voksne forventer av dem.

7.1.2 Drøfting av funn

Vi stilte spørsmål om hvordan de arbeidet med barnegruppen for å forebygge mobbing, og samtlige av informantene la gjennom hele intervjuene vekt på at det er den voksne sitt ansvar å hjelpe barnegruppen.

Som tidligere nevnt er støttende stillas et velkjent begrep som brukes som pedagogisk støtte i barns læring (Bruner, 1976, referert i Askland & Sataøen, 2014, s. 208). Dette kan trekkes inn i det som Gunnar forteller om støtte i leken. Den voksne sin rolle som stillas, kan være å komme med forslag til hvordan å løse konflikter og veilede dem til metoder og strategier til å komme inn i lek. Ved å fungere som en trygg base for barnet ved å være støttende og ha en god tilknytning med barnet, danner det grunnlag for å videreutvikle barnets sosiale kompetanse. Ved veiledning og støtte lærer barna strategier og metoder for å løse konflikter og uenigheter på egenhånd. Det er viktig at de ansatte er tett på, ettersom barn som tidlig blir avvist av andre barn vil være i dårligere posisjon for å utvikle sosial kompetanse (Williams, et al., 2010, referert i Drugli & Lekhal, 2018, s. 74). Dette viser til at det informantene har nevnt om å være tett på, er svært viktig, om ikke kjernepunktet, i det forebyggende arbeidet.

I nevnte forskning “Hele barnet – hele løpet” vektlegges “varme, tydelige, tilstedeværende og samarbeidende voksne” som en av de viktigste faktorene i forebyggingsarbeidet i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 44). Turid trekker frem at man helt klart skal være varme voksne, men den autoritative lederstilen ovenfor barna må opprettholdes. Autoritative voksne setter både

grenser og er relasjonelle. Barnehagelærere som har tydelig grensesetting i barnefellesskapet er med på å danne et godt grunnlag for barns opplevelse med verden (Lund, 2012, referert i Ohm, 2020, s. 186).

Vi har tidligere nevnt hvilken rolle relasjonskompetanse kan ha i en barnehage (Juul & Jensen, 2002, referert i Drugli, 2020, s. 147-148). Det å kunne forstå hva som skjer i samspill med andre og å kunne sette seg selv i deres plass for å bedre forstå deres opplevelser, er en god egenskap i møte med andre mennesker. Det forutsetter også at de voksne kan tone seg inn på barns følelser. Dette kan knyttes til affektiv inntoning (Askland & Sataøen, 2014, s. 122). Som Gunnar nevner så er det viktig for en voksen å ha god lekekompetanse for å kunne bedre støtte barna i leken og anerkjenne dem, slik at de blir tryggere i samspill med andre. Dette samstemmer med det som kommer fram i forskningsrapporten til Aaseth (et al., 2021, s. 41) som viser til at barnehagelærerens kompetanse har en forebyggende faktor i arbeidet mot mobbing.

7.2 Fysiske miljøet og lekemiljø

7.2.1 Presentasjon av funn

Både Gunnar, Turid og Karianne trekker frem organisatoriske faktorer som de anser som viktig i det forebyggende arbeidet. Gunnar trekker frem tilrettelegging av det fysiske miljøet som en faktor. Han mener plassering av lekemateriell og antallet av den enkelte leken er viktig å reflektere over:

Gunnar: "For eksempel utestenging. Det er jo en sånn klassiker, istedenfor å ha ting inntil veggene, hvor en kan på en måte snu ryggen til og holde det vekk, så går det å ta det inn som for eksempel samlingspunkt på midten. Hvor alle kan på en måte tilnærme seg uten å føle å bli stengt unna."

Han trekker også frem at det er viktig å ha mange typer av samme leke for å unngå konflikter.

Karianne og Turid trekker fremmer oppdeling av barnegruppen som et forebyggende tiltak, og begrunner det med at man kommer mye tettere på situasjonen. Karianne begrunner det med at det er lettere å oppdage uheldige samspillsmønstre i små barnegrupper. Turid begrunner det med at i mindre grupper kan man løfte frem enkelte barn som tar mindre plass i

sosiale samspill. Hun forteller at den enkelte voksne kan støtte barn for å oppdage hverandre som lekepartnere.

Turid mener at faste ritualer er med å skape et godt miljø:

Turid: "Det skaper mindre konflikter. Det er med på å skape gode relasjoner mellom ungene for eksempel og vi har god rytme i dagen, fast innhold og ungene vet hva som skal skje."

Både Gunnar og Karianne trekker frem lekemiljøet som blir tilbudt for barna, kan både være med på å inkludere og ekskludere. Begge trekker frem udefinert lekemateriale som en faktor som kan være inkluderende i lekemiljøet:

Gunnar: "Vi har jo et bevisst forhold til at vi ikke har så mye kontrapedagogiske lekematerialer, men heller en del grunnmaterialer som barnet fritt kan leke ut ifra leken. Med grønne kasser og kan du si, byggeklosser, bord og stoler som egentlig ikke har noen definert lekemåte."

Karianne: "Det er klart at hvis du bare legger til rette for lek som gjør at du må ha gode lekeferdigheter for å klare, for eksempel rollelek, så kan du ekskludere barn. Mens hvis du legger til rette for lek som for eksempel tjue banankasser i et rom så har du åpnet opp for en helt annen type lek. {...} Istedenfor at du ekskluderer de, så handler det om å jobbe med fellesskapet. Jobbe med at alle er god nok, uansett hva slags utgave man er, så er god nok som man er. Det å trekke frem de gode egenskapene til hvert enkelt barn er kjempeviktig."

7.2.2 Drøfting av funn

Justering av det fysiske miljøet innebærer at barnehagelæreren må se etter barnegruppens behov (Hoven & Mørland, 2014, s. 242). Å observere om det fysiske miljøet er med på å inkludere eller ekskludere er en del av barnehagelærerens arbeid. Slik som Gunnar nevner, så kan justering av det fysiske rommet ved å eksempelvis plassere bord og byggematerialer i midten av rommet være med å inkludere.

Lekegrupper er en fremgangsmåte innenfor det administrative rommet. Lekegrupper blir sett på som et hensiktsmessig verktøy. Dette er grunnet at man kan avdekke eksempelvis mobbing, og skape vennskap (Alfsvåg, 2017, referert i Aaseth, et al., 2021, s. 46). Det bør derfor planlegges og drøftes om hva som er til barnets beste. Karianne og Turid bruker lekegrupper for å komme tett på barnegruppen, samtidig få en nøyere observasjon om hva som skjer i barnegruppen. Det Turid sier om at man kan løfte enkelte barn frem, er en viktig

del av det forebyggende arbeidet. Dette viser til at Karianne og Turid jobber etter en hensiktsmessig metode, ettersom dette er både med på å avdekke og forebygge.

Turid trekker frem at organisering rundt faste overgangsritualer som for eksempel sang på avdelingene kan skape et godt miljø. Hoven og Mørland (2014, s. 242) skriver om at tid og ro er vesentlige faktorer for å tilrettelegge. Ved at barna får kjente rutiner å følge i barnehagehverdagen, får de tid til å omstille seg til ny aktivitet, som igjen kan føre til mindre konflikter og regulert følelsesmønster hos barnet.

Det som Gunnar og Karianne nevner med hvilken type lek vi legger til rette for, er et punkt som er viktig å reflektere over. Legger vi kun til rette for rollelek for eksempel, kan vi være med å ekskludere barn som har mindre språk og gjør dem til en mindreverdige deltaker i lekemiljøet. Dette inngår både i det administrative rommet, men også psykologiske rommet som innebærer kunnskaper, verdier og holdninger (Hoven & Mørland, 2014, s. 242).

Barnehagelærerne bør ha holdninger som fremmer at barna er ressurser, og vi må fremme enkeltbarnets ressurs for å fremme et inkluderende fellesskap. Det innebærer at vi må inneha kunnskap om hvordan vi kan fremme det enkelte barn, slik at vi kan fremheve dem i barnegruppen. Gjennom reflekterende arbeid kan barnehagelærere se hvordan ulike rom kan planlegges og tilrettelegges for å skape gode lekemiljø, og dermed danne et trygt psykososialt miljø for barna.

7.3 “Tøffe nok til å tåle skolegården”

7.3.1 Presentasjon av funn

Både Gunnar og Karianne understreker at tilnærmingen til barna som er i konflikt er viktig. De er enige om at voksne som griper inn i konflikter i barns samspill skal være bevisste i sin egen rolle ovenfor barnegruppen.

Karianne mener at irettesettelse av barn i plenum ikke skal forekomme. Det er viktig at de voksne er bevisste på hva slags følelser det barnet får og hva de sier til de andre barna med handlingen deres. Gunnar mener at inntoning fungerer alltid bra og argumenter mot å forhåndsdomme:

Gunnar: *“Rolige voksne og kroppsspråk er viktig i forhold til hvordan du tilnærmer deg. Legger du på sprang og skal ta den som har slått eller sagt noe stygt, så har du på en måte dømt han i utgangspunktet. Så det å være bevisst på egen rolle funker veldig godt.”*

Både Karianne og Gunnar trekker frem viktigheten av å ha trygge, men også robuste barn. Karianne mener at barn skal “ut i et tøft samfunn” og må tåle å møte motgang. Hun trekker frem skolestarten som et eksempel og sier at hun er opptatt av å gjøre barna *“tøffe nok til å tåle skolegården”*, og de voksne skal ruste barna til friminuttet. Hun sier at *“man skal ikke tåle å bli utestengt, men man må tåle at ‘nå passet det faktisk ikke’”*, i forhold til barn som for eksempel prøver å bli med på en ny lek med en ny gruppe. Hun mener at de voksne i barnehagen kan hjelpe barna i slike situasjoner med å si *“her lekte de, men kom, hva kan jeg hjelpe deg med? Hva har du lyst til?”*.

Alle tre informantene var opptatt av å kunne sette ord på følelser i samspill med barna. Karianne mener at hvis de voksne jobber med å sette ord på følelsene til barna, helt fra de er *“bitteliten”*, så kan det ha en forebyggende faktor i arbeid med mobbing i barnehagen. Barn skal få lov til å oppleve alle følelsene de har, til og med de negative. De skal få lov til å være sinte og lei seg. Gunnar deler samme tankegang, og understreker at alle følelser skal kunne oppleves og uttrykkes, men kanskje ikke alle reaksjoner skal tolereres. Turid foreslår musikalske aktiviteter, der barn blir satt i roller hvor de kjenner på det å være sint, lei seg og glad. Dette mener hun er sunt for barna å oppleve og viktig at de voksne *“setter ord på de samspillene med barn”*.

7.3.2 Drøfting av funn

Öhman (2020, s. 151) skriver at barn opplever følelsene sine sterkere enn voksne. Dermed kan barna bli overveldet av både de negative og positive følelsene de møter på. De voksne i barnehagen kan ha det vanskelig å empatisere med barn som går gjennom prosessen av å lære å regulere følelsene sine, på grunn av at voksne sjeldent husker disse lange prosessene de måtte gjennomgå som barn. Fokuset på voksenrollen i denne konteksten er veldig viktig. Pedagoger som har toleranse for ulikheter i barns temperament, kan veilede barna til å regulere følelsene sine og dermed skape tillit for at det kan ordne seg. Öhman (2020, s. 155) vektlegger at voksne må hjelpe barna å forstå situasjonen de står i, slik at de kan regulere følelsene sine.

Rammeplanen (2017, s. 11) skriver at barn skal oppleve *ulike* sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Dette innebærer ikke kun de lystbetonte samspillene, men også de samspillene hvor konflikter kommer til. Både Karianne og Gunnar understreker at vi skal gjøre barna resiliente, og da kan vi ikke verne dem for alt. De må oppleve de mindre positive sidene også. Lund og Helgeland (2020, s. 130) skriver at barna må oppleve å bli avvist også, ettersom det er en viktig lærdom og slik livet fungerer. Drugli og Lekhal (2018, s. 144) støtter også dette, ettersom de mener at barn bør få lære å håndtere sosiale problemer, og mener at overbeskyttende voksne kan stanse utviklingen av barns sosiale ferdigheter. Det er derimot de voksne sitt ansvar å hjelpe og støtte barnet. Dette understreker også rammeplanen: "Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Dette kan vi også se i sammenheng med voksnes evne til affektiv inntoning (Askland & Sataøen, 2014, s. 122). Det er viktig at vi som barnehagelærere setter oss inn i barnas emosjoner og situasjoner for å fungere som en viktig støttespiller i barnas liv.

7.4 Foreldresamarbeid

7.4.1 Presentasjon av funn

Samtlige av informantene anser foreldresamarbeid som en viktig faktor i barnehagehverdagen. De påpeker hvor viktig det gjensidige samarbeidet er for at tilretteleggelsen for barna skal bli optimal. De deler et felles syn på at det skal være en lavterskel å ta opp noe foreldrene, eller barnehagen, er nysgjerrig på. Gunnar trekker frem at de legger opp til tett foreldresamarbeid gjennom hente- og bringesituasjoner. Han trekker frem at det skal være muligheter for å ta opp hva som helst i disse situasjonene, helst ikke foran barna.

Karianne mener at å ha godt og trygt barnehagemiljø som tema på foreldresamtalene kan skape god felles forståelse for den gjensidige avhengigheten. Hun trekker frem at dersom de skal få et godt og trygt barnehagemiljø, så bør dette også være et tema på foreldremøtene og samtalene. Dette er for å fremme at barnehagen er avhengig av deres innspill for å skape godt barnehagemiljø.

Turid forteller at de har et stort ønske om at foreldrene skal videreformidle til barnehagen hva som er blitt sagt hjemme. Turid forteller videre at dette er en faktor som er med på å hjelpe med å legge til rette for et godt miljø.

Gunnar opplever at samtaler om de vanskelige temaene er med å styrke samarbeidet. Under for eksempel mobbesituasjoner mener Gunnar at relasjonsarbeidet med foreldrene er like gjeldene som de andre formene for relasjoner på avdelingen:

Gunnar: "Ja det var igjen relasjonsarbeid. Dette gjelder jo like mye ute til foreldrene: du investerer masse tid og du sørger for å vise at du genuint bryr deg om de og barna deres, og ser på dem som deltakeren og inviterer dem inn."

Han opplever av at foreldrene føler at når de har tatt opp vanskelige temaer, så har de følt seg sett og hørt.

Informantene trekker frem at foreldrene kan ha det travelt under levering og henting, og at det derfor er nødvendig å bruke andre verktøy for å videreformidle barnehagehverdagen. Gunnar og Turid nevner bruken av digitale verktøy som internett og MyKid hvor de legger ut pedagogisk dokumentasjon gjennom dagrapporter, bilder, aktiviteter og planer som foreldrene kan lese seg opp på. Dette er for å sikre at informasjonen er tilgjengelig for foreldrene. I tillegg bruker Turid en tavle på avdelingen som de voksne kan lese. Dette er for å oppdatere foreldrene om hva som har skjedd gjennom dagen.

7.4.2 Drøfting av funn

Funnene viser til at informantene er klar over deres ansvar overfor foreldrene som er lovhjemlet gjennom formålsparagrafen i barnehageloven (2005, §1). Denne viser til at barnehagen skal arbeide "i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling" (Barnehageloven, 2005, § 1). Informantene vektlegger anerkjennende kommunikasjon (Lund & Helgeland, 2018, s. 28) og taktfull væremåte gjennom å være opptatt av den andres tanker og opplevelser. Det kommer fram at de er svært opptatt av foreldrenes innspill, og med det setter foreldrenes opplevelser fremfor sine egne. Dette er med å skape tillit mellom foreldre og barnehage. Taktfull væremåte er med på å tolke tanker, opplevelser og kroppsspråk (Ohm, 2020, s. 179). Å fange opp foreldrenes ytringer er svært viktig, og informantene er enige om at foreldrene er viktige i arbeidet for å forebygge mobbing. Informantene vektlegger at

romslige samspillsmønstre er viktig i samarbeidet med foreldrene gjennom at deres stemme skal bli hørt.

Det viser seg at informantene har delte oppfatninger om toveis-kommunikasjonen mellom foreldrene og personalet i barnehagen. De opplever at foreldrene kan ha det travelt under de uformelle møtene, men at de legger til rette for samtale dersom det er behov eller ønske om det. De viser forståelse for at foreldrene kan ha det travelt og legger med det til rette for å oppdatere foreldrene gjennom ulike verktøy som dagtavler, rapporter og applikasjoner.

Ved bruk av disse verktøyene kan de ansatte legge til rette for positiv kontakt med foreldrene. Verktøyet kan gi innblikk i barnas trivsel og hva barna har opplevd gjennom dagen. Gjennom slik positiv kontakt så skaper dette tillit og gir foreldrene mulighet til å prate med barna om barnehagehverdagen når de kommer hjem.

7.5 Personalsamarbeid

7.5.1 Presentasjon av funn

Både Karianne og Turid nevner viktigheten av å ha en felles oppfatning og forståelse mellom personalet i barnehagen. Informantene tok opp dette temaet på hver sin måte. Karianne var opptatt av at personalet hadde en fellesoppfatning av begrepene mobbing, utestengelse og krenkelse. Hun sier at dette er noe som de tar opp i personal- og ledermøter for å drøfte mobbetemaet og opprettholde felles forståelse for hva de oppfatter som mobbing. Videre så sier hun at de er *“nødt til å ha samme oppfatning av hva de begrepene innebærer”* for å sikre at de har nulltoleranse. Turid tar også opp betydningen av felles forståelse, i en annen kontekst enn Karianne. Hun sier at de jobber med personalets holdninger og verdier, at personalet for eksempel ikke bare bryr seg om barna på sine avdelinger, men at de også griper inn når de ser konflikter oppstå i de andre barnegruppene.

Turid: “Det var noen som var frustrerte fordi de opplevde at det skjedde ting, også gikk noen voksne bare forbi, også følte noen at de alltid måtte gripe inn, mens andre voksne ikke grep inn, også måtte vi jobbe med det”.

Barnehagelærerne hadde ulike oppfatninger om hvordan personalets relasjoner hadde innvirkning på barna. Karianne mener at relasjonene har innvirkning på barna. Dette

begrunner hun at de ansatte må ha det godt med seg selv for å utføre et godt arbeid med barna og andre.

Karianne: “Jeg tenker at det absolutt kan ha en innflytelse ja. For det handler jo litt om at hvis du skal være i god relasjon med barn, eller du kan ikke være i god relasjon med andre om du ikke er i god relasjon med deg selv. {...} Jeg er veldig opptatt at uansett hva vi gjør, så gjør vi det som er det beste for barna, og da er vi nødt til å være bevisst på disse tingene”.

Gunnar er usikker på spørsmålet. Han har blandede følelser angående innflytelsen personalet sine relasjoner har på barna. Han stiller seg positivt til det dersom det fører til gode relasjoner til barna, men negativt dersom det fører til utestengelse og mobbing:

Gunnar: “Jeg håper at det, eller jo, og nei da, altså når det kommer til mobbing så håper jeg det virkelig ikke, men at personalet, hvis de har noen gode relasjoner seg imellom, jobber profesjonelt og godt på gulvet, det tror jeg på. Men for eksempel hvis det er gnisninger mellom noen og det går ut over arbeidet med barna, så håper jeg nei”.

7.5.2 Drøfting av funn

Samspillende atmosfære viser til “lydhørbarhet overfor barnet”, gjennom blant annet å sette seg inn i barnets følelser ved å sette ord på hva barna føler og opplever, og ved å høre fullstendige spekter ved konflikter (Johansson, 2013, s. 25). Dette er to elementer som viser til en samspillende atmosfære. I en barnehage hvor det er kontrollerende atmosfære blant barnehagelærerne kan det oppstå maktkamp. Dette kan føre til irritasjon og oppgitthet ved å miste kontroll over barnegruppen. Det ultimate er et team i barnehagen som er preget av romslige samspillsmønstre, fremfor trange (Bae, 2009, s. 20-21). Å finne en felles forståelse for hvordan de voksne i barnehagen skal opptre er viktig i personalsamarbeidet. Det Turid nevnte om ulik omsorg for barn på forskjellige avdelinger viser til ulike former for tilnærming i atmosfæren. Enkelte har et behov for kontroll, mens andre har en mer toleranse for hva barna skal få lov å gjøre. En felles forståelse for hvordan atmosfæren skal være, gir trygge rammer for barna ettersom at de ansatte vil forholde seg likt til regler som blir satt i barnehagen. Større fleksibilitet ovenfor grenseoverskridelser kjennetegnes i den samspillende atmosfæren (Johansson, 2013, s. 25). En slik kontrollerende atmosfære forekommer oftest av belastninger, og ved dette tar voksenperspektivet overhånd, og barns perspektiv blir ikke vektlagt (Johansson, 2013, s. 49). Som barnehagelærer bør man se sine ansatte, og gi dem en

pause fra situasjoner som blir belastende eller når stresset tar overhånd. Dette kan være avgjørende for atmosfæren på avdelingen.

Det sosiale systemet, som Aasen (2018, s. 34-35) beskriver, utspiller seg som et koordinert samhandlingsmønster mellom menneskene og deres virksomhet som skaper innholdet i systemet. Karianne og Turid mener at en felles forståelse for det praktiserende arbeidet i barnehagen vil styrke deres nulltoleranse. Turid mener at en bør se på for eksempel konfliktløsningen hos andre avdelinger om personalet ikke skulle være tilstede. Ved å forklare situasjonen og fremgangsmåten for håndteringen legger det opp til en diskusjon og anerkjennelse av at den felles forståelsen som avdelingene har satt følges.

Schott (2009) referert i Ohm (2020, s. 175) mener at det er viktig blant personalet å reflektere over verdien av å være en tilstedeværende voksen, i for eksempel leken. I tillegg til forebyggende aktiviteter med barna vil vi kunne være med på å hjelpe dem til å tenke selvrefleksivt. Selvrefleksivitet handler om hvordan vi opptrer profesjonelt gjennom konflikthåndtering og utestengelse i barnehagen. Som Gunnar nevnte, håper han at personalets profesjonalitet og den gode relasjonen seg imellom smitter over på barna. De jobber altså mot et profesjonelt miljø som gir barna trygge voksne som er tilstedeværende, blant annet i leken. Dette gir dem et innblikk i barnegruppen og hvert enkelt barns trivsel som er avgjørende for å forebygge mobbing. Dette finner vi igjen i Ohms (2020, s. 175) perspektiver.

Karianne mener at personalet har en innflytelse på barna. Ved å ha en god relasjon med seg selv, mener hun det vil være et godt grunnlag for å danne en relasjon med andre, altså barna. Videre nevnte hun viktigheten av å være bevisst mot det arbeidet som skal foretas, noe Drugli (2020, s. 167) støtter. Drugli (2020, s. 167) trekker frem hvordan oppmerksomheten til barna blir mer tydelig om personalet jobber bevisst mot det. Tilstedeværelsen ved bordet og på gulvet, vil gi de voksne en rolle i det å få sette ord på barns følelser og uttrykk.

8.0 Avsluttende refleksjoner

I denne oppgaven skal vi svare på problemstillingen: «Hvordan kan barnehagelærere arbeide for å forebygge mobbing i barnehagen». Gjennom funn fra intervju og teori har vi funnet noen hovedpunkter som ansees som viktige i forebyggingsarbeidet i barnehagen. Vi vil nå trekke frem de viktigste punktene som har kommet frem under oppgaven.

Det som kommer tydelig frem er at den voksne er en viktig støttespiller for barnefellesskapet. Barna trenger tette og støttende voksne for å regulere følelser, lære strategier og sette grenser. Støttende stillas og trygg base i form av en voksen er med på å skape trygge rammer for barna slik at de kan utfolde seg i barnefellesskapet. Resultatene viser også til at kompetanse er en viktig forebyggende faktor i arbeidet mot mobbing.

Resultatene viser til at organisering er noe som kan ha en forebyggende effekt og burde derfor verdsettes i barnehagehverdagen. Dette kan være å reflektere over barnegruppens størrelse, tilrettelegging av fysiske rom og lekemiljø, tilgjengelige lekematerialer, holdninger og rutiner. Disse faktorene kan være skille mellom et godt og dårlig barnehagemiljø.

Samtidig viser resultatene til at barna skal bygges opp til å bli resiliente og takle den tøffe hverdagen. De må også få kjenne på de vanskelige følelsene. Det krever at barna må få rom til å oppleve ulike sider av fellesskapet. Gjennom å oppleve avisning og få veiledning til å håndtere det, legger vi et grunnlag som kan ha en positiv innvirkning på fremtidige situasjoner. Det er klart at disse situasjonene ikke skal tvinges frem, men det er viktig å se verdien og den potensielle læringen som barna kan ta med seg fra opplevelsene i barnehagen. Igjen vil den støttende voksne som toner seg inn på barnet være en bidragsyter til å hjelpe barna håndtere slike situasjoner.

I samarbeid med foreldre vektlegges anerkjennende kommunikasjon og taktfull væremåte. Å sette deres opplevelser frem for sine egne er viktig i forebygging av mobbing. Dette er grunnet til at foreldrene kan fange opp signaler fra barnet som barnehagelæreren ikke oppfatter. En barnehagelærer som har romslig samspillsmønstre åpner opp for en åpen og ærlig dialog. Dialogen kan gjøres ved foreldresamtaler, hente- og bringesituasjoner og gjennom rapporter slik at foreldrene får innblikk i barnehagehverdagen.

Personalsamarbeid er viktig knyttet til at man må ha fellesforståelse for regler og rutiner. Resultatene viser til at diskusjon om grensesetting kan være med på å skape fellesforståelse. Det er viktig å være selvreflektert slik at man opptrer profesjonelt i omsorgssituasjoner. Resultatene viser til at hvordan barnehagelærerne kommuniserer seg imellom kan påvirke barna. Her er det vesentlig å være selvrefleksiv over hvordan man opptrer som voksen.

Litteraturliste

Aasen, W. (2018). *Teamentledelse i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Aaseth, H. M. S., Elvethon, E., Løkken, I. M., Nilsen, T. R. & Moser, T. (Mars 2021). *Mobbing i barnehagen – en kunnskapsoversikt*. (ISBN 978-82-303-4936-6). Hentet fra <https://www.nkfb.no/wp-content/uploads/2021/03/Mobbing-i-barnehagen-en-kunnskapsoversikt.pdf?fbclid=IwAR2bQhdNy60KBTnERFOZVc7QfZGqGqXg-5Yb5jQEsLy2ziFrtqqMmfHK1Zg>

Askland, L. & Sataøen, S. O. (2014). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Gyldendal Akademisk.

Bae, B. (1995). Voksnes definisjonsmakt og barns selvpålevelse. I D. Skram (red.), *Det beste fra barnehage og skole* (s. 129–148). Tano.

Bae, B. (2009). Rom for medvirkning? Om kvaliteter i samspillet mellom førskolelærer og barn. *Barn*, 27(1). Norsk senter for barneforskning. Hentet fra <https://hdl.handle.net/10642/1156>

Barnekonvensjonen (1989). *FNs barnekonvensjon av barn rettigheter* (Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-86). Cappelen Damm Akademisk.

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2020). Barnehagen som en forebyggende arena. I Emilsen, K. (red.), *Dørstokkmila - barnehagens vei fra magefølelse til melding* (s. 105-117). Fagbokforlaget.

Busch, T. (2013). *Akademisk skriving – for bachelor- og masterstudenter*. Fagbokforlaget.

Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal.

Drugli, M. B. (2020). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Drugli, M. B. & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid – barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Universitetsforlaget.

Harboe, T. (2006). *Kvalitative og kvantitative metoder. I Indføring i samfunnsvidenskabelig metode*. Samfundslitteratur. Hentet

fra: [http://dannelse.pbworks.com/f/Harboe,+Thomas+\(2006\)+Kvalitative+og+kvantitative+metoder.pdf](http://dannelse.pbworks.com/f/Harboe,+Thomas+(2006)+Kvalitative+og+kvantitative+metoder.pdf)

Hoven, G. & Mørland, B. (2014). Lek for alle barn? I Sjøvik, P. (Red.), *En barnehage for alle – spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (s. 233-250). Universitetsforlaget.

Johansson, E. (2013). *Små barns læring - møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Gyldendal Akademisk.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.

Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. Utgave). Gyldendal Akademisk.

Lund, I. & Helgeland, A. (2020). *Mobbing i barnehage og skole – nye perspektiver*. Cappelen Damm Akademisk.

Lund, I. & Helgeland, A. (2018). *Samarbeid mot mobbing i barnehagen*. Pedlex.

Lund, I. (Red.), Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V. & Cameron, D. L. (2015). Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen. Hentet

fra <http://www.forebygging.no/global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4. utg.). Universitetsforlaget.

Midthassel, U. I. (31.03.2015). Autoritativ klasseledelse – hva er det?

Utdanningsforskning. <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/autoritativ-klasseledelse--hva-er-det/>

Ohm, M. (2020). «Jeg hater barnehager og i alle fall alle barn»: Profesjonell omsorg som forebygging mot mobbing i barnehagen. I Aaserud, G. & Grindheim, L. T. (Red.). *Barnehagelæreren – en verdibygger* (s. 172-187). Fagbokforlaget.

Öhman, M. (2020). *Innenfor og utenfor - barns relasjonsarbeid, voksnes ansvar*. Pedagogisk forum.

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet *”Forebygging av mobbing i barnehagen”?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hva barnehagelærere gjør for å forebygge mobbing i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er 3. års studenter ved Høgskolen på Vestlandet. Vi skal nå i gang med bacheloroppgaven vår med mobbing i barnehagen som tema. Problemstillingen vi skal ta for oss er «Hvordan kan barnehagelærer arbeide for å forebygge mobbing i barnehagen?». Her skal vi undersøke hvordan barnehagelæreren samarbeider med personale og foreldre for å forebygge mobbing, og hvordan de jobber med forebygging gjennom barns relasjoner.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Førstelektor i barnehagepedagogikk Randi Moe og (studenter) ved Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett ved Høgskolen på Vestlandet, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har fått spørsmål om å delta for du er barnehagelærer med erfaring med arbeid i barnehagen, og besitter kunnskap og innblikk som vi mener er interessant for vår problemstilling. Vi skal ha tre informanter i prosjektet fra tre ulike barnehager.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju. Det er opp til deg om du ønsker å gjøre det fysisk, over telefon eller digitalt, samt. hva smittevernreglene tillater oss. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker. Opptaket vil bli slettet senest 2 uker (14 dager) etter intervjuet er fullført. Intervjuet vil ta ca. 50 minutter. Vi vil stille spørsmål om hvordan du samarbeider med personalet, foreldre og barngruppen for å forebygge mobbing.

Det vil også være spørsmål om dine egne meninger om og rundt mobbing og mobbebegrepet. Dine svar på intervjuet vil bli transkribert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun veileder og studentene som er ansvarlig for prosjektet som har tilgang til lydopptak og transkriberingsskrivet.
- Lydopptaket og transkriberingsskrivet vil ikke overføres til lagring på nettet. Dette er for å sikre ditt personvern.
- Du vil få et fiktivt navn når vi skal sitere deg i oppgaven vår, og opplysninger som kan føre til at du kan identifiseres vil ikke tatt i bruk.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2021. Opptak vil som nevnt bli slettet senest 2 uker etter intervjuet er gjennomført, og dermed ikke tilgjengelig ved prosjektslutt. Personopplysninger, transkriberingsskriv og opptak vil med det være slettet ved prosjektslutt.

-

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen på Vestlandet ved veileder (randi.moe@hvl.no)
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen (personvernombud@hvl.no).

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Studenter

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «forebygging av mobbing i barnehagen» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

Vedlegg 2: Intervjuguide med hjelpespørsmål

INTERVJUGUIDE

BAKGRUNN

Hvilken utdanning har du? (Bachelor/master osv.)

Hvilken stilling har du per dags dato?

Hvor lenge har du jobbet i barnehage? (generelt, barnehagelærer, evt. pedagogisk leder)

FOREBYGGING

Hvordan forstår du begrepet mobbing?

Hva mener dere om å ha nulltoleranse mot mobbing i barnehagen?

Hvordan forstår dere aktivitetsplikten i den nye «mobbeloven»? Hvordan forholder barnehagen seg til den?

Hva vektlegger dere i det pedagogiske arbeidet med å forebygge mobbing blant barn i barnehagen?

Hjelpespørsmål:

Hvilke signaler har du/dere oppfattet at barnet har sendt ut som kan tyde på at barnet blir mobbet?

På hvilke arenaer og situasjoner har du erfart at mobbing blant barn skjer? Hvorfor?

Hvordan arbeider dere for å forebygge mobbing i barnehagen?

BARNS RELASJONER

Hvordan jobber dere med barnegruppen for å forebygge mobbing?

Hjelpespørsmål:

I mange barnehager og skoler sier man at “alle skal leke med alle”. Hvordan føler du det gjenspeiler seg i praksis?

- Hvordan tenker du at barns rett til medvirkning i eget liv og samtidig retten til å tilhøre en inkluderende barnehage har å si for denne regelen?

Hvordan arbeider dere med å skape vennskap?

Hvordan arbeider dere med å få barnegruppen til å fungere som en helhet?

Hvordan arbeider dere med følelser og sosial kompetanse i barnegruppen?

Hvilke faktorer mener du bidrar til at barn mobber hverandre?

Opplever du forskjeller under håndteringen av konflikter i barnegruppen av personalet? Hva funker bra, eller hva funker mindre bra, hvorfor?

Hvordan arbeider dere i barnehagen for at barn skal bli inkludert i et felleskap i leken eller på andre arenaer?

FORELDRESAMARBEID**Hvordan kan dere samarbeide med foreldre om å forebygge mobbing i barnehagen?****Hjelpespørsmål;**

Samarbeider dere med foreldre/foresatte i hverdagen i hente og bringesituasjoner om forebygging av mobbing? Dersom ja. Hvordan?

Samarbeider dere med foreldre og foresatte på foreldremøter om forebygging av mobbing? Dersom ja. Hvordan?

Samarbeider dere med foreldre/foresatte på foreldresamtaler om forebygging av mobbing? Dersom ja. Hvordan?

Er det informasjon som er sentralt for barnehagen å innhente fra foreldre som et ledd i et samarbeid om å forebygge mobbing blant barn? Dersom ja. Hvilken informasjon?

Er det informasjon som er sentralt at dere informerer foreldre om som et ledd i samarbeidet om å forebygge mobbing blant barn? Dersom ja. Hvilken informasjon?

Er det tema eller spørsmål som er viktig å drøfte med foreldre i samarbeidet om å forebygge mobbing blant barn?

Er samarbeidsutvalget og foreldrerådet i barnehagen involvert i arbeidet med å forebygge mobbing i barnehagen?

Hvordan er samarbeidet med foreldrene når først mobbingen har oppstått?

PERSONALSAMARBEID**Hvordan kan personalgruppen samarbeide om å forebygge mobbing blant barn?****Hjelpespørsmål:**

Arbeider personalgruppen sammen for å danne en felles forståelse av mobbing og det forebyggende arbeidet? Dersom ja. Hvordan?

Har relasjoner mellom personalet innflytelse på barna? Dersom ja. Hvordan?

Har barnehagen beredskapsplan som tas i bruk når mobbing oppstår?

Hvilke faglige kompetanser i personalgruppen mener du er viktigst når det kommer til å forebygge mobbing?

Arbeider barnehagen med kompetanseutvikling i forhold til arbeidet med å forebygge mobbing i barnehagen? Dersom ja. Hvordan?

Får personalet i barnehagen støtte i arbeidet med å forebygge mobbing i barnehagen? Dersom ja. Hvordan?

AVSLUTNING

1. Har du noe å tilføye?

Vedlegg 3 Intervjuguide uten hjelpespørsmål

INTERVJUGUIDE (for informant)

BAKGRUNN

Utdanning, stilling og erfaring

FOREBYGGING

Hvordan forstår du begrepet mobbing?

Hva mener dere om å ha nulltoleranse mot mobbing i barnehagen?

Hvordan forstår dere aktivitetsplikten i den nye «mobbeloven»? Hvordan forholder barnehagen seg til den?

Hva vektlegger dere i det pedagogiske arbeidet med å forebygge mobbing blant barn i barnehagen?

BARNES RELASJONER

Hvordan jobber dere med barnegruppen for å forebygge mobbing?

FORELDRESAMARBEID

Hvordan kan dere samarbeide med foreldre om å forebygge mobbing i barnehagen?

PERSONALSAMARBEID

Hvordan kan personalgruppen samarbeide om å forebygge mobbing blant barn?

Vedlegg 4 Analyse av data

Dette er et eksempel på hvordan vi sorterte ut dataene og delte de opp i ulike temaer, og for å sammenligne informantenes svar.

Spørsmål	Inf	Hovedpunkter
Hva vektlegges i det pedagogiske arbeidet?	1	<p>Jobb med relasjonskompetansen</p> <p>Bevissthet på rollemodell funksjonen</p> <p>Ha et støttende og hjelpsom arbeidsmiljø</p> <p>Organiseringen av dagen og barnegruppen er viktig</p> <p>Dele barnegruppene og følge nøyer med som voksen</p>
	2	<p>Veldig fokus på voksenrollen og tilstedeværelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvem de voksne skal være • Støtte til leken, anerkjenne barna, se alder og funksjonsnivå • Barna skal få rom til å erfare <ul style="list-style-type: none"> ○ Trygge ○ Robuste
	3	<p>Oppmerksom nærvær</p> <p>Verdier: gode varme voksne, men autoritative. Trengs veiledning</p> <p>Kompetanse for lek</p> <p>Støtte fra voksne etter behov</p> <p>Organisering: Fast rytme - mindre beskjeder. Sang som metode under ryddesituasjoner.</p> <p>Fysiske miljø: Rom til ulike funksjoner. Barnehagen bygget opp for å jobbe i smågrupper</p> <p>Små grupper: lærer turtaking. Løfte frem alle barna</p> <p>Støtte barna på begge sider: både de dominerende og de som er tilbakeholden. Lære regler og selvhverdelse</p>

Vedlegg 5 Godkjenning av NSD

Vurdering (1)

16.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 16.03.2021 samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>
Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!